

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Ekonomická fakulta

Katedra národního hospodářství

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dopady elektronické evidence tržeb na vybrané ekonomiky.

Impact of Electronic Records of Transactions on Selected Economies

Student: Michaela Šenová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Martin Štěpánek, PhD.

Ostrava 2016

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student: **Michaela Šenová**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R027 Národní hospodářství
Téma: Dopady elektronické evidence tržeb na vybrané ekonomiky
Impact of Electronic Records of Transactions on Selected Economies

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Fiskální politika
3. Elektronická evidence tržeb
4. Analýza dopadů před a po zavedení EET na vývoj ekonomiky
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

FASSMANN, Martin. *Stínová ekonomika a práce na černo*. Praha: Soudy, 2007. ISBN 978-80-86846-21-7.
KLIKOVÁ, Christiana, Igor KOTLÁN a kol. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2012. ISBN 80-86572-76-5.
PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-049-1.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martin Štěpánek, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2015

Datum odevzdání: 06.05.2016

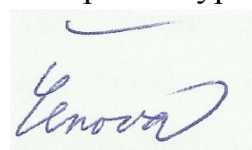
Ing. Martin Štěpánek, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.“

V Ostravě dne 6. května 2016

.....

Michaela Šenová

Poděkování

Děkuji Ing. Martinu Štěpánkovi, PhD. za odborné vedení mé bakalářské práce. Ráda bych poděkovala rovněž své rodině za poskytnutí potřebného zázemí a podporu při studiu.

Obsah

Obsah.....	3
1 Úvod.....	5
2 Fiskální politika	6
2.1.1 Nositelé, nástroje a cíl fiskální politiky.....	6
2.1.2 Typy fiskální politiky	7
2.1.3. Fiskální funkce	9
2.2 Daňový systém a daňové úniky.....	9
2.2.1 Daně a daňový systém.....	9
2.2.2. Daňové úniky	10
2.3 Stínová ekonomika	11
2.3.1 Co je to stínová ekonomika a její prvky.....	11
2.3.2 Příčiny a důsledky stínové ekonomiky.....	14
2.3.3 Struktura a strukturalizace stínové ekonomiky	18
2.3.4 Stínová ekonomika v tržním hospodářství	20
2.3.5 Práce na černo	21
Shrnutí	22
3 Elektronická evidence tržeb	24
3.1 Popis systému EET.....	24
3.2 Prvky systému evidence tržeb	26
3.2.1 Povinné subjekty	27
3.2.1.1 Fázování zaváděného systému	28
3.2.1.2 Subjekty nepodléhající povinnosti vést EET a výjimky	28
3.2.2 Tržby	29
3.2.2.1 Hotovost	30
3.2.2.2 Vyloučení plateb (z účtu na účet).....	30
3.2.2.3 Stravenky, poukázky	30
3.2.2.4 Platba kartou – kreditní a debetní.....	30
3.2.2.5 Elektronické platební prostředky	31
3.3 Existující modely evidence tržeb	31

3.3.1 Off-line evidence – evidence tržeb pomocí pokladen s fiskální pamětí.....	31
3.3.2 On-line evidence tržeb	32
3.3.3 Kombinace předchozích dvou modelů	33
3.4 Náhradní řešení evidence tržeb	33
3.4.1 Dočasný režim – v případě nemožnosti navázat spojení (off-line).....	33
3.4.2 Zjednodušený režim – v případě, kdy neexistuje spojení (off-line).....	34
3.5 Další doplňková opatření.....	34
3.6 Kontrola a udělovací sankce	35
Shrnutí	36
4 Analýza dopadů elektronické evidence tržeb na vybrané ekonomiky	37
4.1 Chorvatsko	37
4.2 Slovensko	43
4.3 Maďarsko	48
Shrnutí jednotlivých analýz.....	52
5 Závěr	56
Zdroje	60
Seznam zkratk	63
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je Elektronická evidence tržeb. Zavedení EET je dnes velice aktuální a kontroverzní téma. V dnešní době svírá nejen Českou republiku vysoká míra šedé ekonomiky, a proto jedním z hlavních důvodů vlády pro zavedení EET je potlačení šedé ekonomiky a nastavit tak pro všechny podnikatele stejné podmínky. Na druhou stranu jsou zde lidé, podnikatelé, kteří zaujímají negativní postoj k zavedení EET, nejen v rámci daní, ale také z důvodů zvýšené administrativy nebo daleko závažnějších dopadů, jako je např. nezaměstnanost.

Cílem této práce je ověřit platnost hypotézy na základě analýz jednotlivých vybraných ekonomik, že zavedení EET do České ekonomiky by se zásadním způsobem neprojevalo na zvýšení příjmů do státního rozpočtu prostřednictvím výběru daní, a také by nemělo velký vliv na pokles míry stínové ekonomiky. Naopak by došlo k negativním dopadům především na živnostníky a v návaznosti na tento vývoj i ke zvýšení míry nezaměstnanosti v České republice.

V bakalářské práci budou využity tři metody – deduktivní metoda, srovnávací metoda a analýza. Hlavní část bakalářské práce bude obsahovat 3 části. V první části je popsána fiskální politika, kdo jsou jejími nositeli, jaké využívá nástroje, co je jejím cílem, typy fiskální politiky, její účinnost a funkce. Dále je v ní popsán daňový systém, daňové úniky a s tím související stínová ekonomika.

Druhá část je přiblížení k hlavnímu tématu, a to informace o EET. Obsahuje popis tohoto systému a jeho modelů, dalších doplňkových opatření, kontroly a případné udělování sankcí.

Třetí část se zabývá samotnou analýzou dopadů zavedení EET na vývoj daných indexů – DPH, daně z příjmů, nezaměstnanost, počet OSVČ a výše stínové ekonomiky. Nejdříve je analýza vývoje ekonomiky Chorvatské poté Slovenské a Maďarské.

Nakonec se v závěru pokusím odhadnout, jaké dopady by zavedení EET mohly mít na Českou ekonomiku na základě zjištěných předchozích informací.

2 Fiskální politika

Fiskální politika dle Kotlán, Kliková (2003) je vědomé využívání veřejných rozpočtů a především státního rozpočtu vládou, za účelem dosažení daných cílů. V praxi využívá stabilizační funkci veřejných financí a je také součástí stabilizační hospodářské politiky státu. Fiskální politika má dva přístupy, a to pozitivní nebo normativní přístup. **Pozitivní přístup** je zaměřen na odhadování ekonomických důsledků navrhovaných opatření a na využívání navrhovaných nástrojů fiskální politiky. **Normativní přístup** se zaměřuje na navrhované směry využití a doporučení nástrojů fiskální politiky, zda jsou vhodné k využití. Negativem přístupu je subjektivní přístup především navrhovatelů, mezi které řadíme vládu, dále posuzovatele, kterými jsou ekonomové, poradci vlády, apod. (Peková, 2005).

2.1.1 Nositelé, nástroje a cíl fiskální politiky

Hlavním nositelem fiskální politiky je vláda. V širším pojetí jsou to pak samosprávné kraje či obce, jednotlivá ministerstva a také okresní úřady. Fiskální politika využívá jako základní nástroj státní rozpočet, a to především jeho příjmovou a výdajovou stránku.

Státní rozpočet je nejvýznamnějším veřejným rozpočtem. SR je centralizovaný peněžní fond, který tvoří příjmová stránka, což jsou daně, cla, příjmy z prodeje státního majetku, apod. a výdajová stránka, která se skládá z výdajů na nákup zboží a služeb, dále například z transferových plateb, aj.

Ve SR se soustřeďuje největší část příjmu rozpočtové soustavy, má podobu zákona a je sestavován na 1 kalendářní rok. V případě, že zákon o státním rozpočtu není přijat, pak se hospodaří podle takzvaného rozpočtového provizoria (hospodaření podle SR, který byl schválen v předchozím roce).

Nástroje fiskální politiky jsou rozděleny dle Kotlána a Klikové (2003) na automatické stabilizátory a diskreční opatření. Automatické stabilizátory jsou vestavěné stabilizátory, které jsou jednou zavedeny a nevyžadují už žádné další zásahy státu. Jsou stavěné na způsobu, který po zavedení automaticky stabilizuje ekonomiku. Tyto automatické stabilizátory jsou členěny na mandatorní výdaje (jsou to výdaje každoročně povinné), transferové platby (např. sociální dávky) a progresivní daně z příjmů.

Diskreční opatření jsou naopak jednorázová opatření. Tato opatření se zavádí v případě realizování akutních změn v národním hospodářství. Výhodou diskrečních opatření

je větší pružnost a operativnost oproti automatickým stabilizátorům, ale naopak problémem může být časové zpoždění navržených opatření. Mluvíme zde například o změně daňových sazeb, zavedení nových daní, změně struktury vládních výdajů nebo změně ve výši jednotlivých položek vládních výdajů, apod. (Kotlán, Kliková, 2003).

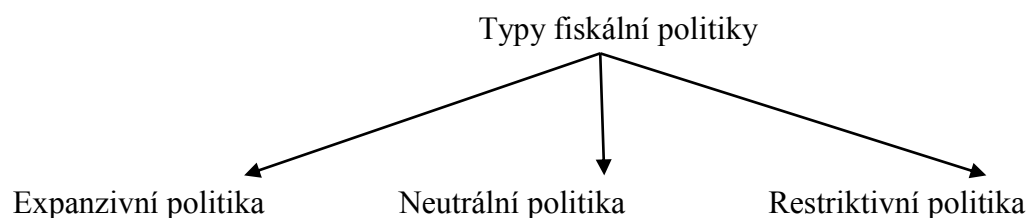
Vláda se snaží prostřednictvím nástrojů veřejných financí ovlivnit zejména:

- chování ekonomických subjektů (spotřební a investiční), a to například pomocí různých peněžních transferů a daní, za účelem stabilizování ekonomiky. To znamená, že vláda chce vyvolat žádoucí účinky a naopak zamezit těm nežádoucím účinkům především na hospodářský růst a zaměstnanost neboli ovlivnit snižování nezaměstnanosti.
- vývoj veřejného dluhu a jeho snižování;
- důchodovou situaci obyvatel a ekonomických subjektů (Peková, 2005).

Hlavním cílem fiskální politiky je udržování ekonomického růstu a zajištění vysoké zaměstnanosti. Mezi další cíle lze zařadit napomáhání cenové stability, tlumení výkyvu hospodářského cyklu a udržení nízké a stabilní inflace, a také vyrovnaná platební bilance. K naplnění těchto cílů využívá vláda výdaje veřejných rozpočtů, deficity státních rozpočtů a daňové nástroje (Kotlán, Kliková, 2003)

2.1.2 Typy fiskální politiky

Obr. č. 2.1 Schéma typů fiskální politiky

Zdroj: J. Peková (2005)¹, vlastní zpracování.

Cílem stabilizační fiskální politiky může být při ovlivňování ekonomiky buď expanze, nebo restrikce, tento výběr záleží na fázi, ve kterém hospodářském cyklu se ekonomika právě nachází.

¹ PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*.

Expanzivní politiky neboli expanzivní stabilizační fiskální politiky lze dosáhnout těmito cestami:

- přímo: tzn. Především zvýšením vládních výdajů pro ovlivnění růstu agregátní poptávky. Říká se jim klasické nástroje a jsou ovlivnitelné bezprostředně vládou;
- nepřímo: na základě snížení autonomních nebo indukovaných daní, které ovlivní růst soukromé spotřeby a také soukromých investic z důvodu zvýšení disponibilních finančních zdrojů soukromého sektoru;
- kombinace obou typů nástrojů: kombinace obou nástrojů spočívá v plánovaném deficitu SR, i když v praxi má i vyrovnaný rozpočet expanzivní účinek.

Finanční nerovnováha neboli deficit SR je důsledkem fiskální expanze (Peková, 2005).

Restriktivní politika neboli restriktivní stabilizační fiskální politika využívá fiskální restriktce, vedoucí ke snížení agregátních výdajů:

- snížení objemu veřejných výdajů;
- zvýšení objemu veřejných příjmů, zejména daňových;
- kombinace obou předchozích způsobů, a tak dosáhnout přebytku SROV.

Finanční nerovnováha neboli přebytek SR je důsledkem fiskální restriktce (Peková, 2005).

Tab. č. 2.1. Stabilizační fiskální politika

Expanzivní	Restriktivní
růst agregátní poptávky ⇒	pokles agregátní poptávky ⇒
růst vládních výdajů ⇒	pokles vládních výdajů ⇒
pokles daní ⇒	růst daní ⇒

Zdroj: J. Peková (2005), vlastní zpracování.

2.1.3. Fiskální funkce

Mezi hlavní úkoly fiskální politiky bychom měli zařadit dosažení stabilního ekonomického vývoje, což znamená zajištění přiměřené míry nezaměstnanosti, nízké inflace, stabilního tempa růstu a také vyrovnané platební bilance. Tyto ukazatele se nazývají někdy jako „magický čtyřúhelník“. Předpokladem fiskální politiky je, že stát je schopen pomocí svých zásahů do ekonomiky eliminovat negativní dopady hospodářského cyklu. Například Žák a Slaný (1999) charakterizují vztahy mezi stabilizační politikou a hospodářským cyklem takto: *„Stabilizační politika vychází z implicitního předpokladu, že ekonomické veličiny jsou v neustálém pohybu a že ekonomický vývoj neprobíhá lineárně, ale s určitými cyklickými výkyvy. Při těchto výkyvech se reálná výroba (skutečný produkt) odchyluje od potencionálního produktu. Tyto cykly nebo jiné nepravidelnosti v časové dráze ekonomických proměnných by měly být pomocí nástrojů hospodářské politiky vyhlazeny v zájmu dosažení žádoucích cílů.“*

Kromě stabilizační funkce, která má za úkol stabilizovat hospodářské cykly, můžeme zde uvést ještě další funkce, které fiskální politika provádí a patří tam tyto funkce:

- alokační funkce: pomocí této funkce nositelé fiskální politiky alokují prostředky do veřejného sektoru (zajištění financování veřejných statků);
- redistribuční funkce: pomocí přerozdělování důchodů zajištění sociálního smíru, negativních externalit a kompenzace tržních selhání (Kotlán, Kliková, 2003).

2.2 Daňový systém a daňové úniky

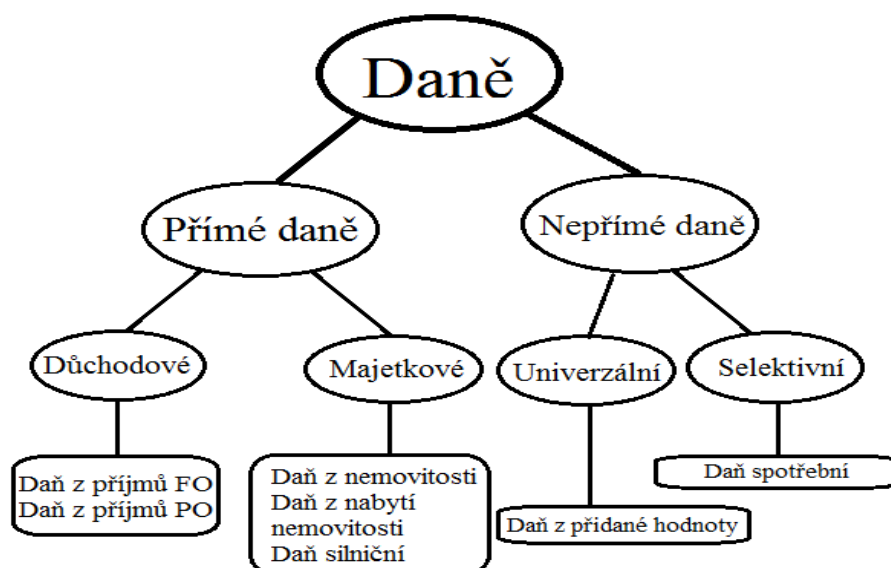
2.2.1 Daně a daňový systém

Největší podíl veřejných příjmů ve většině zemí tvoří daňové příjmy spolu s povinnými příspěvky na sociální zabezpečení a veřejným zdravotním pojištěním. Daně jsou v dnešní době chápány jako povinná (nedobrovolná), nenávratná platba jednotlivce nebo firmy, která plyne do veřejného rozpočtu. Stát by měl respektovat sociální únosnost daní, k tomu využívá různých nástrojů ve formě bonusů či slev na dani nebo daňových zvýhodnění. Celkovou daňovou povinnost subjektu tvoří součet všech povinných plateb stanovených zákonem, které subjekt platí do rozpočtové soustavy.

Právo uvalovat daně na subjekty má především stát, dále má právo uvalit daň místní či regionální územní samospráva (obce nebo regiony), ale jen omezeně, a pokud ji to ze zákona

přísluší. V moderní společnosti daně plní funkce, kterými jsou fiskální neboli alokační, redistribuční (přerozdělovací) a stabilizační. V konečném důsledku daně dopadají na jednotlivce (občany dané země) a snižují jim jejich disponibilní příjmy (Peková, 2005).

Obr. č. 2.2 Daňový systém v České republice

Zdroj: vlastní zpracování.

2.2.2. Daňové úniky

Daňové úniky jsou rozdíly mezi oficiálně priznanými zdaněnými příjmy a celkovými příjmy včetně těch nepříznaných. Rozsah daňových úniků je velmi obtížné zjistit, protože nástroje využívané k měření jsou natolik nedokonalé, aby bylo možné získat vypovídající hodnoty. Využívá se např. metoda reprezentativního vzorku daňových poplatníků - zahrnuje průzkumy nebo aproximativní metody - založené na odhadech stínové ekonomiky (Šíroky, 2008).

Velkou roli zde hrají finanční úřady, které mají především za úkol provádět daňové audity v účetnictví firem. Daňové audity úřady provádějí, protože většina stínových činností probíhá na základě zatajování části nebo celého příjmů. Na základě kontrol prováděných úřady, lze získat představu o tom, jaké částky subjekty nepřiznávají a kolují v neoficiální ekonomice.

Nelze zde hovořit o zásadní vypovídací hodnotě, a to z důvodů, že finanční úřady nemají dostatečné kapacity na provádění kontrol u všech subjektů, proto se zaměřují

především na subjekty, u kterých je předpoklad k daňovým únikům a kde se velmi často nějaké nesrovnalosti v účetnictví objeví – většinou kontrolují velké podniky, již kdysi postihované subjekty nebo provádějí audit na základě udání, apod. Z toho vyplývá, že státní instituce se zaměřují na malou skupinu subjektů a na základě této malé skupiny neboli reprezentativního vzorku se dále sestavují odhady velikosti stínové ekonomiky.

Nevýhodou této metody je především to, že stínová ekonomika nezahrnuje pouze daňové úniky, ale zahrnuje se do ní i černá ekonomika, obchody, komunální sektor. Subjekty, které nemusí patřit mezi oficiálně existující podniky, které finanční úřad kontroluje, protože mnoho subjektů totiž ani formálně neexistuje. Za další se také nemůže předpokládat, že nekontrolované subjekty, se budou řídit stejnými motivacemi, jako ty subjekty, které byly zkontrolované, což znamená, že budou mít stejný sklon k daňovým únikům. Odhad, stanovený na základě tohoto vzorku, lze těžko brát za statisticky náhodný. Tato metoda nepokrývá mnoho oblastí, a proto je brána jako spodní hranice velikosti šedé ekonomiky (Fassmann, 2007).

2.3 Stínová ekonomika

2.3.1 Co je to stínová ekonomika a její prvky

Na otázku co je to stínová ekonomika je těžké jednoznačně odpovědět, a to z důvodů, že není jednotná definice, která by byla použitelná zároveň pro vyspělé země i pro země s transformující se ekonomikou. Vzhledem k tomu, že tato oblast do jisté doby byla, jak se říká tabu, nebyla u nás v České republice pořádně podrobena hlubším ekonomickým analýzám, proto tato kapitola bude obsahovat informace především z propracovaných studií od západních autorů.

Sektor ekonomiky, o kterém bude dále napsáno, se nazývá stínová ekonomika. Tato oblast si již vysloužila mnoho termínů, v České literatuře se používají pojmy jako je ekonomika šedá, černá, duální, podzemní, skrytá, paralelní, neformální nebo také neevidovaná, ale všechny pojmy představují v podstatě totéž, přesto někdy bývá rozlišována černá a šedá ekonomika. Rozlišování černé a šedé ekonomiky bývá většinou jen z důvodů rozlišení činností na méně (svým způsobem i v některých případech přínosné) či více škodlivé, až někdy společensky destruktivní. Šedá ekonomika je označována jako nelegální nebo na hranici legality konaná, přesto se považuje za produktivní činnost na rozdíl od černé ekonomiky, do které se řadí vyloženě kriminální aktivity (Jurečka a kol., 2010).

V České republice se nejvíce uchytil termín stínová ekonomika, proto také v další části této bakalářské práce bude tento termín dále zmiňován.

V oblasti stínové ekonomiky nemůžeme hovořit jen o tvořivosti v rámci názvu, ale můžeme ji sledovat i při popisu tohoto sektoru (jak již bylo zmíněno výše). Dá se říci, co autor, to vlastní přístup, s tím, že každý autor si uvědomuje význam těchto jevů a značí jej společným názvem ekonomika či sektor. Definice se podle Fassmanna (2007) odlišují ve dvou směrech:

- v popisu prvků to znamená, jaké prvky tvoří základ stínové ekonomiky
- v použití třídícího kritéria pro klasifikaci, to znamená kritéria, která jsou rozhodující pro zařazení či nezařazení těchto prvků do ranku stínové ekonomiky.

Podle V. Jurečky a kol. (2010) je za stínovou ekonomiku považována ta část ekonomiky, v jejíž oblasti jsou činnosti zatajovány a vymykají se státnímu usměrňování a především zdanění.

Fassmann (2007) ve své knize popisuje stínovou ekonomiku zase takto:

„[...] ty příjmy resp. Činnosti, jejichž nejbytošnějším zájmem je, aby zůstaly skryty (alespoň před orgány státního represivního aparátu), dále neformální aktivity nebo transakce, které nezahrnují platby a které jsou určeny ušetřit nákupy a konečně ty činnosti, které v konečném důsledku sice vedou k oficiálním příjmům, ale jejichž samotný zdroj, či lépe řečeno cesta jejich nabytí je v rozporu s platnými zákonnými pravidly, nařízeními a dohodami.“

Dalšími autory jsou Fiala a Fialová, kteří uvádějí tuto definici stínové ekonomiky: *„[...] část produkce, která nevchází do vykazovaných ukazatelů produkce vytvořené v ekonomice za určité období. Práce prováděné načerno. Vyskytuje se v ekonomice v oblastech, kde je činnost zakázána (hazardní hry, prostituce, soukromé podnikání apod.) nebo nabídka nepokrývá poptávku (nedostatek bytů či jakéhokoliv zboží), anebo z důvodu daňového úniku.“*

Tato definice je z našeho pohledu neúplná, protože neobsahuje ani zmínku o pracích pro sebe, o dobrovolných činnostech, respektive o domácí produkci.

Podle Fassmanna (2007) se stínová ekonomika skládá z několika základních prvků a vztahů mezi nimi, jsou to transakce, aktivity a příjmy. Transakce a aktivity tvoří tzv. oblast tvorby a právě tady šedá ekonomika vzniká. Dále máme druhou oblast neboli oblast užití, kterou tvoří platby a příjmy.

Tab. č. 2.2 Vztah mezi aktivitami a transakcemi stínové ekonomiky

Druh činnosti	Peněžní transakce		Nepeněžní transakce	
Ilegální aktivity	Obchod s odcizeným zbožím, výroba a obchod s drogami, obchod s hazardními hrami, prostituce, pašování a podvody.		Barter neboli vzájemná výměna drog, ukradeného a pašovaného zboží atd. Produkce a pěstování drog pro vlastní potřebu, krádeže pro vlastní potřebu.	
Legální aktivity	Daňové úniky	Vyhýbání se daním	Daňové úniky	Vyhýbání se daním
	Utajené příjmy ze samozaměstnání; utajené mzdy, platy a majetek z nepřiznané práce vztahující se k legálnímu zboží a službám.	Zaměstnanecké slevy a funkční požitky, sousedská výpomoc za odměnu.	Výměna legálních služeb a zboží.	Veškerá kutilská domácí činnost a sousedská výpomoc.

Zdroj: Schneider: Size and Measurement of the Informal Economy in 110 Countries Around the World, World Bank 2002; vlastní zpracování.

Jak je již výše napsáno, v sektoru stínové ekonomiky se nachází prvky, které aspoň trochu nastíníme.

Prvním prvkem jsou aktivity. Fassmann aktivity v knize cituje podle mnoha autorů, například podle Kerricka Macafeeho je stínová ekonomika „jako ekonomická aktivita, plodící

příjmy tomu, kdo ji provozuje, které nemohou být odhadnuty z žádných statistických zdrojů užívaných k sestavování HDP“. Tento prvek se dělí ještě na část oficiální a část neoficiální. Jedná se o situaci, kdy jsou oficiální aktivity (legální) prováděny dle daných zákonů a pravidel (stavba školy registrovanou stavební firmou), ale zároveň zde dochází k neoficiální čili nelegální aktivitě například v podobě zaměstnávání nelegálních imigrantů na této stavbě nebo nerespektování bezpečnostních a hygienických předpisů, apod. V této chvíli se dochází k porušení předepsaných pravidel a nařízení státu.

Druhým prvkem jsou uvedeny příjmy. Podle Fassmanna je důležitým představitelem Vito Tanzi, který popisuje stínovou ekonomiku jako „*příjem, který nebyl oznámen daňovému úřadu.*“ „*Tenziho přístup odkrývá důležitou stránku popisu stínové ekonomiky z pohledu toků zboží, služeb a příjmů.*“

Posledním prvkem jsou transakce – můžeme jimi nazvat platby nebo výměnu zboží či služeb. Fassmann uvádí, že neformální aktivity vedou k neformálním transakcím, ale neplatí to doslova, protože ne každá nelegální aktivita musí vést k nelegální transakci. Neformální aktivitu totiž může předcházet formální transakce a naopak. Například vyrobený alkohol může být doklady zformalizován a prostřednictvím oficiálního prodeje prodán a naopak obyčejné zboží může být realizováno prostřednictvím tzv. stínových transakcí (většinou se tento případ vyskytuje, jako fingo vaný vývoz. Fingo vaný vývoz spočívá v tom, že legální zboží je „vyvezeno“ někam do zahraničí a je zrealizována vratka na Dani z přidané hodnoty. Zboží, které nebylo vyvezeno, se poté prodává „bez papírů“ čili na černo).

2.3.2 Příčiny a důsledky stínové ekonomiky

Pro pochopení systému stínové ekonomiky je důležité vědět, jaké jsou příčiny vzniku stínové ekonomiky. Příčiny se dále dělí na systémově nezávislé příčiny a systémově závislé příčiny. Za nejobecnější systémově nezávislou příčinu vzniku lze považovat podle Fassmanna (2007) „*narušování ekonomicky efektivního alokačního schématu trhu státem*“. V tržních ekonomikách je myšleno tím narušování alokačního procesu především daňový systém. V centrálně plánovaných ekonomikách se nachází v roli tzv. narušitele centrální autorita, která pomocí svého úsilí o přímé rozdělování vytváří hlubokou nerovnováhu nabídky a poptávky. Zjednodušeně se jedná o střet absolutních, sociálních, ideologických a jiných ekonomických zájmů jednotlivce a ohraničených skupin na jedné straně a na straně druhé se jedná o zájmy společnosti jako celku.

Míra sbližování, či rozdílnosti těchto zájmů rozšiřuje či zužuje existenční prostor stínové ekonomiky. V zásadách státu do tzv. ekonomického automatismu nelze spatřovat jen nechtěné či negativní důsledky nedomyšlených opatření, které podvazují hospodářský růst, ale i ty zásahy mající chránit bytostné zájmy a to společnosti jako celku. Jako příklad ve své knize Fassmann uvádí *„přímo direktivní narušování alokace prostředků při výrobě a distribuce drog chrání společnost jako celek před její morální a fyzickou degenerací.* Obdobně to platí i v případě určité omezené alokace – výrobě tabáku či alkoholu (i když s pomocí jiných prostředků).

Narušení efektivního alokačního schématu je obecnou podmínkou, která vytváří jen „nabídkovou příležitost“ pro reálné činnosti stínové ekonomiky. Aby se ve skutečnosti vzniklý prostor zaplnil, musí existovat subjekty, které nechtějí nebo se nemohou projevit se svou přirozeností v oficiálním hospodářství a samozřejmě ani „společenská poptávka“.

Jerzy Kleer přichází s hypotézou příčin „společenské objednávky“ stínové ekonomiky. Stínovou ekonomiku považuje za *„běžný jev, svého druhu zákonitost tvoření nových ekonomických systémů“*. Stínová ekonomik se objevuje ve větším měřítku, a to v případě, kdy nastane potřeba rychlého nakupení velkého kapitálu, který by z normální hospodářské činnosti bylo možné získat, ale za velmi dlouhou dobu.

Z výše uvedeného vyplývá, že základní příčinou byla touha po rychlém zbohatnutí neboli po rychlé akumulaci kapitálu. Mnoho ekonomů, jako například Jerzy Kleer, považují stínovou ekonomiku sice ne zrovna za morální, ale na druhou stranu za celkově prospěšný systém.

V knize stínová ekonomika a práce na černo se hovoří také o třech důvodech nárůstu stínové ekonomiky, a to ve vyspělých tržních ekonomikách v posledních desetiletích. Jde o:

- druhý nástup technické revoluce, který vyvolal obrovskou poptávku po dodatečném kapitálu (na financování vědeckého výzkumu, na budování nových průmyslových odvětví, které jak se ukázalo, je velmi obtížné financovat z „normálních“ zdrojů).
- dalším důvodem je migrace. Mnoho přistěhovalců je ochotných pracovat za nižší mzdu bez pojištění, dovolené, i v případě horších pracovních podmínek.

- třetí důvod je vyhocení důvodu o odbytiště. Spoustě podnikatelů nezbývá nic jiného, než jakkoli a kdekoli minimalizovat náklady, proto podnikatelé přistupují k neplacení daní, zaměstnávají lidi na černo, neodvádí sociální pojištění, apod.

Stínová ekonomika je tvořena na historických základech. Rozsah stínové ekonomiky může kolísat. Důvodem takových to pohybů může být zaprvé cyklický vývoj ekonomiky. Například při poklesu ekonomiky dochází ke zostření konkurence a pro mnohé firmy je to boj na život a na smrt právě z důvodů přechodu od legálních k nelegálním aktivitám nebo v případě stagnace je právě nelegální sektor jediný expandující. Mezi další důvody rozmachu stínové ekonomiky lze zařadit legislativní, institucionální a společenské diskontinuity, které vytváří dočasné vakuum v institucionálním řádu. Obecně lze říci, že stínové aktivity se pravidelně zvyšují v období válek, politických krizí, velkých sociálních nepokojů nebo přírodních katastrof.

V rámci tržní ekonomiky se za hlavní příčinu považuje silná role státu v rámci ovlivňování hospodářství. Nejobecněji lze vyjádřit posilující se regulatorní úlohu státu v podobě intenzivní daňové politiky. Daňový únik společně s dalšími povinnými odvody (sociální zabezpečení a pojištění, aj.) se stávají základními faktory fungování a existence stínové ekonomiky v tržním hospodářství, ale jak je jistě známo, všechny tyto nelegální činnosti přinášejí stínovým podnikatelům mnoho rizik a úsilí na zastírání a kamuflování své existence, na ochranu před různými zločineckými organizacemi, v mnoha případech na podplácení veřejných činitelů a na „praní“ špinavých peněz, apod.

V rámci diskuzí o stínové ekonomice existuje mnoho různých názorů, zda stínová ekonomika prospívá ekonomice nebo ne. Aspekty stínové ekonomiky byly dříve popisovány často pouze teoreticky a byly považovány za výhody a klady, které jsou dnes uvedeny do praxe. Oproti dřívějším názorům je dnes stínová ekonomika popisovaná jako škodlivá, ale jsou oblasti a časová období, ve kterých stínová ekonomika přispívá k růstu a prosperitě obyvatelstva. Tato situace má však háček a to takový, že není dlouhodobě udržitelná a pro celkový stav národní ekonomiky zdravá, přesto mnoho obhájců této ekonomiky zdůrazňují, že se jedná o obrovský zdroj růstu národního produktu (i o velmi důležitý činitel pro růst elasticity hospodářského systému (Fassmann, 2007).

Kaufmann a Kaliberda (1996) ve své knize uvádí, že pozitivní stránka v období transformace může být i to, že udržuje funkci ekonomiky a to z důvodů, že se v oficiální

ekonomice náklady na výrobu značně zvýšily. Vyvrací společnosti mýtus pojednávající o občanech, kteří nejsou dostatečně podnikaví a nepřipraveni na situace v tržních podmínkách. Dále poskytuje nově přicházejícím podnikatelům tržní zkušenosti, někteří ekonomové to považují za jakousi „školu“ podnikatelů.

Stínová ekonomika má na oficiální ekonomiku dva hlavní negativní vlivy. Prvním vlivem jsou silné pobídky a vazby, které „poutají“ podniky ke stínové ekonomice (nutí je zbytečně zůstat podměrečné a hlavně neproduktivní. Druhým vlivem jsou nákladové výhody, které podnikům plynou z toho, že neplatí daně a vyhýbají se dalším jiným předpisům, a to jim napomáhá zabírat větší podíl na trhu, být efektivnější, apod. (Farell 2004)

Subjekty si podle teoretického předpokladu volí možnost operovat ve stínové ekonomice z toho důvodu, že činnosti v oficiální ekonomice jsou pro ně většinou nákladově neúnosná. Začátky si tedy „ulehčují“ v sektoru stínové ekonomiky, která jim slouží také, jako jakýsi pomyslný „odrazový můstek“ do budoucnosti. Díky snadnějším výdělkům ze stínové ekonomiky budou mít v budoucnosti více prostředků, které pak mohou investovat do oficiálního sektoru a zapojit se tak do činností v oficiální ekonomice.

Podle Kaufmanna a Kaliberdy, na něž odkazuje Fassmann (2007) ve své knize, říkají, že státy, které se transformují z centrálně plánovaného hospodářství do tržně orientovaného je stínová ekonomik velice důležitým hnacím motorem a také zdrojem zaměstnanosti a poptávky. Další autoři jako jsou Matthew Valencia nebo Jerzy Kleer, se podle Fassmanna domnívají, že v případě poklesu ekonomiky je stínová ekonomika velmi důležitá pro přežití obyvatelstva a udržení určitého životního standardu obyvatel a to z důvodu oživení činnosti ekonomiky a přispíváním k růstu HDP.

Představa, že subjekty, které se pohybují ve stínové ekonomice, pouze sbírají síly k překonání bariér nacházejících se při vstupu na oficiální trh, není založený na zkušenostech z praxe. Podle Fassmanna většina získaných prostředků směřuje do spotřebních statků, nikoli do dalšího rozvoje podnikání. Říká, že prostředky by měly plynout do rozšiřování výrobních kapacit a do reinvestic a to tak, aby se zvýšil objem a kapacita podnikání (bohužel většinou v praxi tomu tak není). Dalším důvodem proč teorie šedé ekonomiky nemůže fungovat jako tzv. „škola podnikatelů“ je kapitál. Málom který podnikatel má dostatečný kapitál, aby mohl hned na začátku podnikání financovat vlastní činnost, proto je zcela normální zapojení bankovního systému do ekonomiky.

Banky jsou zprostředkovateli finančních toků, které se nacházejí mezi vkladateli a těmi, kdo tyto finanční prostředky investuje a dochází k následnému získání dalších financí. Objem půjčovaného prvního základního kapitálu není zanedbatelný, podnikatelé investují většinou do strojního zařízení, veškerého vybavení, potřebných pozemků, apod, kdy tyto investice nebývají v malých částkách a jsou tím pádem nejnákladnější. V případě rozhodnutí, že se podnikatel rozhodne podnikat ve stínové sféře, přichází tím o všechny možné výhody, které nabízí tento bankovní systém. Tento podnikatel přesto potřebuje prvotní kapitál, i když se rozhodne podnikat ve stínové sféře, ale kde tyto prostředky vzít, když nemůže v rámci oficiální ekonomiky z důvodu toho, že je nelegálním podnikatelem? Odpověď je jednoduchá – ve stínové sféře! Obvykle si tito nelegální podnikatelé půjčují u malých soukromých pololegálních či nelegálních půjčovatelů nebo „finančních institucí“. Nevýhodou těchto půjček je neúměrně vysoký úrok, který si nelegální půjčovatelé účtují. Další nevýhodou je, že částku, kterou získají nelegální podnikatelé touto cestou, nebývá ve většině případů v úplné výši, kterou by potřebovali (D. Farrell 2004).

Nelegální podnikatel se také nemůže spolehnout na mezinárodní či národní právní systém, a to v případě, že by chtěl za nedodržení smluvních podmínek o půjčce stíhat narušitele smlouvy. Například v případě lichváře (tvoří většinu subjektů, které půjčují ve stínové ekonomice), kteří používají mnohdy nekalé praktiky při jednání se svým dlužníkem, když chtějí navrátit své finance zpět.

Mezi další závažné důsledky, které plynou z existence stínové ekonomiky, lze zařadit „neférové“ cenové výhody, které mají neformální podniky oproti těm formálním. V případě, že by se subjekty stínové ekonomiky přetransformovaly do oficiálně fungujících subjektů, přišli by o mnoho zákazníků, a to z důvodu zvýšení nákladů (důsledkem přechodu) a tedy i prodejní ceny. Z toho vyplývá, že podniky nacházející se ve stínové ekonomice jsou chyceny v pasti nízké produktivity, ve které jsou nuceni působit v malém měřítku a vykonávat ve srovnání s velkými a legálními subjekty neefektivní a především málo produktivní činnost (Fassmann, 2007).

2.3.3 Struktura a strukturalizace stínové ekonomiky

Struktura stínové ekonomiky, která je uvedena ve zprávě pro Evropskou komisi, vypadá následovně:

- daňové úniky – ze strany řádných pracovníků, především u samostatně výdělečně činných; dále u podniků a řádně deklarovaných ekonomických transakcí;

- trestním právem striktně zakázané aktivity a ekonomické transakce vzhledem k jejich náplni (kriminální ekonomika);
- profesionální aktivity, které jsou vykonávány jako jediné nebo druhé zaměstnání a provozované pravidelně za účelem výdělku, pohybující se vně nebo aspoň na hranici povinností daných právním řádem, různými předpisy a smluvními závazky (s výjimkou neformálních činností, zahrnutých pod bod b), které jsou součástí kriminální ekonomiky, protože jsou v rozporu s trestním zákoníkem.
- neplacené ekonomické aktivity, které jsou vykonávány v domácnosti k jejímu prospěchu nebo k prospěchu domácností příbuzných nebo přátel na základě reciprocity, včetně každodenní domácí práce a mnoha dalších různých činností směřujících ke splnění vlastních potřeb. (Fassmann, 2007)

V případě stínové ekonomiky je nezbytné uvést i strukturalizaci z důvodu toho, že obsahuje velký rozsah rozmanitých aktivit – od práce na černo pro velké množství podnikatelů po domácí práce. Proto se stínová ekonomika dále člení na „černý sektor“, který zahrnuje neformální transakce vedoucí ke zvýšení příjmů obdrženého nebo vytvořeného a „domácnostní a komunální sektor“ zahrnující stínové aktivity, které postrádají následné platby či transakce určené k ušetření nákupu. V rámci lepší orientace vznikla v těchto hlavních skupinách další členění černého sektoru, a to na:

- připojené stínové aktivity = jsou to stínové aktivity nacházející se ve formálním sektoru (např. ve firmách). Tyto aktivity provádějí buď zaměstnavatelé, nebo zaměstnanci a příjmový přírůstek plynoucí z této činnosti připadá firmě (ne jedinci). Nejznámějším příkladem uvedeným v knize od Fassmanna (2007) je falšování firemních knih nebo provádění činností mimo oficiální evidenci z důvodu daňového úniku nebo úniku z pojištění.
- poloautonomní neformální aktivity
 - = neformální výroba zboží či služeb, a to pro formální ekonomiku (například část domácích prací v malých dílnách).
 - = tzv. zpětný přesun mezi sektory – znamená přesun zboží z oficiálního sektoru do neoficiálního sektoru a jeho následný prodej na nelegálním trhu.
- autonomní stínové aktivity = výroba finálního zboží či služeb v nelegálním sektoru jak pro spotřebitele v oficiálním tak i neoficiálním sektoru.

Mnoho autorů se liší ve svých názorech na to, zda domácnostní a komunální sektor patří nebo nepatří do stínové ekonomiky, proto Fassmann (2007) ve své knize uvádí jistý kompromis. Nosným prvkem v tomto sektoru nejsou platby ani transakce, ale aktivity, které se mohou zařadit do skupiny jak legální tak nelegální. Mohou zde být zařazeny aktivity jako je domácí výroba drog nebo alkoholu, která je určena pro vlastní potřebu – výrobu nelze považovat za legální činnost.

Činnosti tohoto sektoru chápeme širěji, nežli které by bylo možné označit v úzkém slova smyslu jen jako domácí sektor. Tento sektor proto tvoří v zásadě tři nezávislé linie. První linie je tvořena prací pro sebe a domácími pracemi. Výměnný obchod a naturální směna tvoří druhou linii. Třetí linie lze nazvat dobrovolným sektorem a tvoří ji specifická práce dobrovolníků a vzájemná práce. Problémem v tomto případě je nalezení hranice mezi formální a neformální prací. Odměny za práci a sociální vztahy práce charakterizují formální sféru práce. Zatímco produktivní činnosti, které jsou provozovány členy domácností jiných, a to bez ohledu na příbuzenské vztahy, zastupují neformální práci. Jde v zásadě o bezplatnou práci a v případě placené práce se vztah práce a odměny neřídí skutečně tržními principy (Fassmann, 2007).

2.3.4 Stínová ekonomika v tržním hospodářství

Při ovlivňování hospodářství hraje velmi důležitou roli ve velikosti stínové ekonomiky především stát. Roli státu se myslí intenzita regulací a hlavně pak intenzita daňové politiky (Fassmann, 2007).

Ti, kteří provozují aktivity ve stínové ekonomice, mají sice výhody nižších nákladů, které mají na základě neplacení daní, povinných pojistek a také nedodržování všech předpisů, ale přesto jim vznikají jiné náklady či rizika, které tyto subjekty musí podstupovat. Prvním takovým rizikem je vyzrazení, na jehož zabránění musí subjekty vynaložit určité prostředky. Těmito nástroji jsou především prostředky vynaložené například na úplatky, na pořízení krycích podniků a také praní špinavých peněz. Za druhé je to obrovská míra nejistoty, kterou také subjekty ve stínové ekonomice zažívají. Míra nejistoty spočívá v oblasti právní ochrany, kdy tyto subjekty nemohou využít právní ochrany státu v případě způsobení škody nebo nedodržení dohodnutých smluv, apod. Za třetí se subjekty nacházející ve stínové ekonomice nemohou ve velkém rozšiřovat svoji geografickou působnost, tak ani objemově a tím pádem nemohou využívat úspor z rozsahu jako jiné legální podniky. Důvodem je větší

riziko odhalení, které je spojeno s fungováním na větším území, které vyžaduje intenzivnější komunikace a organizace (totéž platí v případě rozšíření výroby).

Podnikání ve stínové ekonomice v tržním prostředí působí také na nezaměstnanost, i když nelegálním způsobem. V této ekonomice dochází totiž k vybírání pracovníků, kteří se dostatečně efektivně nemůžou uchytit na oficiálním pracovním trhu. Přesto tito pracovníci stále usilují o získání místa v oficiální ekonomice, a to z důvodů stability a vyšší životní jistoty.

Závěrem této subkapitoly jsou zmíněny problémy vyskytující se v oblasti stínové ekonomiky, kterými jsou především: zaměstnání na černo, daňové úniky, obcházení jak pracovních, tak hygienických, ale i bezpečnostních předpisů. Dalšími důležitými příklady mohou být ještě nadsazování veřejných zakázek a korupce státních úředníků. Jak je již z výše uvedeného patrné, stínová ekonomika existuje souběžně s oficiální ekonomikou a v určitých oblastech ji může dokonce i konkurovat (Fassmann, 2007).

2.3.5 Práce na černo

Práce na černo je podle M. Fassmanna (2007) jakýsi subsystém stínové ekonomiky. Práce na černo je mnohdy také nazývána jako nenahlášená práce, která představuje všechny placené činnosti, které jsou zákonné, pokud se jedná o jejich povahu, ale nejsou ohlášeny na veřejných úřadech. Tyto práce jsou vcelku shodné s oficiálními aktivitami. Nelegálními se však stávají až v celkovém kontextu, kdy nejsou přihlášeny na úřadě, neplynou z nich platby na sociální pojištění a daně, pracovníci při těchto aktivitách nejsou kryti kolektivními smlouvami, respektive nejsou pod ochranou poskytovanou pracovním právem, apod. V případě zahraničních pracovníků může jít v rámci těchto aktivit o nesplnění povinných imigračních formalit, jako jsou například povolení k pobytu nebo pracovní povolení.

Ve skutečnosti se v rámci sledování tohoto jevu vylučují čistě kriminální činnosti přesto, že i tyto činnosti mají produktivní charakter. Jde tudíž o činnosti, jež jsou svou vlastní podstatou nelegální – masivně ohrožují zdraví (výroba drog), nebo jsou v rozporu se základními lidskými právy (obchodování s lidmi). Z práce na černo jsou také vyloučeny všechny činnosti, které nemají produktivní charakter. Dále jsou vyloučeny daňové úniky, ovšem pokud nesouvisejí s uskutečněnou prací. M. Fassmanna (2007) ve své knize uvádí příklad živnostníka, který nepřizná část naturálních výkonů, které spotřeboval pro svou potřebu, bude patřit do oblasti práce na černo. Dalším příkladem může být podnikatel, který si

nechá udělat nějakou práci pro sebe svými zaměstnanci a v pracovní době, v tomto případě se nebude jednat o práci na černo. O práci na černo by se jednalo pouze v případě, že by danou práci zaměstnanci vykonali mimo pracovní dobu a dostali by peníze z ruky do ruky.

Práce na černo se člení v rámci dvou pohledů, a to z pohledu skupin pracovníků, kteří vykonávají tyto činnosti a podle charakteru vykonávaných prací. Evropská komise ve svých analýzách člení práci na černo podle prvního pohledu, a to následovně:

- dvojí zaměstnání neformálního typu,
- neformální výdělečná činnost migrujících pracovníků,
- dočasné práce a neformální příležitostné práce,
- práce na částečný úvazek a domácí práce,
- inovativní/tradiční mix práce na černo v rodinných a malých organizačních jednotkách (M. Fassmann, 2007).

Jiné studie zase pro členění práce na černo používají druhý pohled, kterým je charakter vykonávaných prací. Tento pohled lépe osvětluje kontext, ve kterém se stává práce prací na černo. Například podle ORSEU (Office de Recherches Sociales Européennes) se dělí na:

- registrované firmy, působící v oficiálním sektoru v rámci zatajené výroby (tyto činnosti souvisejí s falšováním především účetních dokladů a daňovými úniky),
- utajené, neregistrované firmy a jejich výrobu,
- práci na černo jako takovou (tj. činnost v rámci registrovaných i neregistrovaných firem nepřihlášených pracovníků),
- zatajené příjmy – např. využití podnikových materiálů k soukromým cílům nebo přecenění skutečných nákladů (Fassmann, 2007).

Důvodů, proč si občané dané země vybírají právě práci na černo, je několik. Hlavním důvodem je ekonomická motivace, kterou je zvýšení příjmů. Jako další faktor zde můžeme uvést například zadlužení a daňový tlak, nebo i organizace práce či reorganizace pracovního času může být důležitým aspektem pro práci na černo.

Shrnutí

Fiskální politika je vědomé využívání veřejných rozpočtů a především státního rozpočtu vládou za účelem dosažení daných cílů. Hlavním úkolem fiskální politiky je

dosažení stabilního ekonomického vývoje (zajištění nízké inflace, přiměřené míry nezaměstnanosti, stabilního tempa růstu a vyrovnané platební bilance). Fiskální politiku provádí především vláda, která využívá nástrojů fiskální politiky, kterými jsou automatické stabilizátory a diskrétní opatření. Existují tři typy fiskální politiky, kterými jsou Expanzivní, Neutrální a Restriktivní politika.

Daně tvoří největší podíl veřejných příjmů a jsou v dnešní době chápány jako nedobrovolná nenávratná platba ať už jednotlivce či firmy, která plyne především do státního rozpočtu. Velkou roli v oblasti daní hrají finanční úřady, které pomocí daňových kontrol dbají na to, aby nedocházelo k daňovým únikům. Daňové úniky jsou rozdíly mezi přiznanými a celkovými příjmy včetně těch, které podnikatel nebo jednotlivec nepřiznal.

Stínová ekonomik podle Fassmanna je popisována jako příjmy, resp. činnosti, jejichž nejbyťostnějším zájmem je, aby zůstaly skryty (alespoň před orgány státního represivního aparátu). Stínová ekonomika se skládá z několika prvků a vztahů mezi těmito prvky – transakce, aktivity a příjmy. Příčiny jsou rozděleny na systémově nezávislé a systémově závislé příčiny. Mnoho ekonomů ji sice nepovažuje za morální, ale jako celkově prospěšný systém. Obecně lze říci, že stínová ekonomika se zvyšuje především v období válek, přírodních katastrof, politických krizí, apod.

Práce na černo je jakýsi subsystém stínové ekonomiky. Práce na černo je nazývána jako nenahlášená práce, představující všechny placené činnosti, které jsou zákonné (pokud se jedná o jejich povahu), ale nejsou ohlášeny na veřejných úřadech. Člení se v rámci dvou pohledů – za prvé z pohledu skupin pracovníků, kteří vykonávají tyto činnosti a za druhé z pohledu charakteru vykonávaných prací.

3 Elektronická evidence tržeb

Ministerstvo financí chce pomocí zavedení EET dosáhnout spravedlivého výběru existujících daní a zlikvidovat tak podvody prováděné především v rámci výběru daně z DPH a nastavit spravedlivé prostředí pro všechny podnikatele. Přesto se zavedení EET týká hlavně těch, kterým tato povinnost vznikne.

Velmi překvapivým zjištěním je, že celkem 37% živnostníků souhlasí se zavedením EET, i v případě, že je to bude stát určité prostředky a čas. Důvodem jejich souhlasu je to, že bude zaveden jednoduchý model nevyžadující elektronickou pokladnu, ale jen připojení např. přes mobil nebo tablet. Na druhou stranu jsou zde malí podnikatelé provozující prodejní stánky, malé hospody nebo zahraniční podnikatelé, kteří s tímto systémem nesouhlasí. Celkem 73% těchto malých provozoven sice mají zařízení na bázi pokladny, ale více jak polovina nesplňuje požadavky na okamžité připojení (podle tzv. Chorvatského modelu, který má být v ČR zaveden), což by znamenalo pořízení nového zařízení a s tím spojené další náklady (Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR, 2016).

3.1 Popis systému EET

Systém EET vznikl na základě určitých priorit vlády. Těmito prioritami jsou především omezení stínové ekonomiky, a to prostřednictvím efektivnějšího výběru daní a cel, kdy by mělo dojít ke změně přístupu jednotlivých podnikatelů k přiznávání a především placení daní a následně k zamezení zneužívání a obcházení daných daňových předpisů. Dále můžeme mezi ty důležitější důvody, proč zavést EET, ještě uvést například nastavení férového prostředí pro všechny podnikatele, snížení schodku státního rozpočtu bez nutnosti zvyšovat daně.

Všechny tyto priority vláda sestavila s ohledem na to, že se v dnešní době běžně stává v mnoha oblastech podnikání, že podnikatelský subjekt nepřizná příjem a tím krátí příjmy státu na dani z příjmu, ale především na dani z přidané hodnoty. Záměrem vlády tedy je evidování veškerých hotovostních tržeb podnikatelských subjektů v okamžiku uskutečnění transakce.

Elektronická evidence bude takovým zrychleným komunikačním systémem mezi daňovými subjekty a finanční správou státu. EET by tak měla odstranit prodlevu mezi evidováním tržeb daňovými subjekty a následným vykazováním finanční správě. V rámci zrychlení systému se minimalizuje možnost daňových subjektů nepřiznat určité příjmy

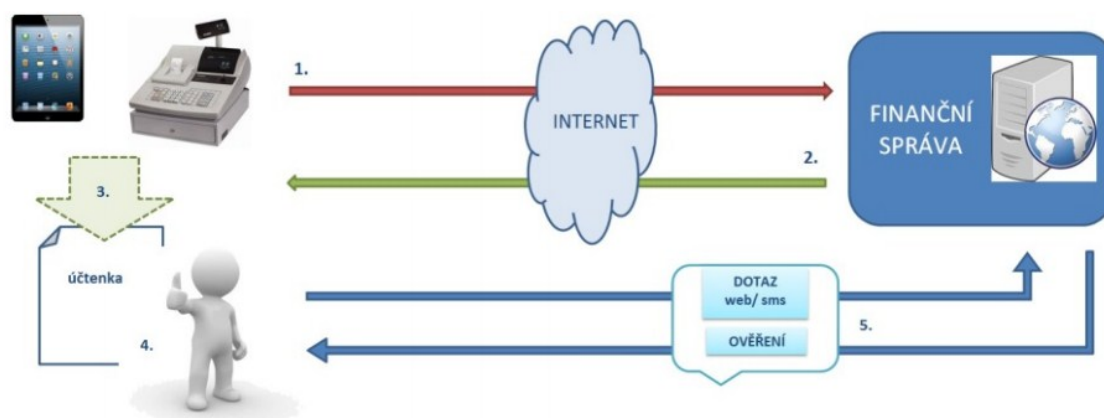
a dojde k odstranění krácení daní. Jednoduše řečeno dojde ke snížení rizika v rámci možné manipulace se záznamy o tržbách. Zároveň v případě zjištění, že subjekt nezaevidoval svou tržbu a tím krátil své zdanitelné příjmy, zajistí lepší důkazní pozici pro orgány finanční správy. Druhotným důsledkem zavedení EET bude narovnání tržního prostředí a rozvoj podmínek pro svobodné podnikání, neboť je zde možnost daň nepřiznat, a to s sebou nese také možnost snížit cenu služeb či zboží a tím získat vůči konkurenci nekompetentní podnikatelskou výhodu v boji o zákazníka. Zároveň by EET měla podpořit určité vyrovnaní situace v pracovněprávních vztazích, v situaci, kdy je mnoho zaměstnanců v určitých tržních segmentech částečně vyplácena „bokem“ (v hotovosti). Dochází tím za prvé ke krácení příspěvků do důchodového systému, ale také jsou kráceny i následně dávky, které pobírá daný zaměstnanec, což vede k nežádoucím sociálním následkům.

Z výše uvedeného je nutné nastavit EET tak, aby byla schopna evidovat základní informace o všech hotovostních transakcích a následně tyto informace pak předala finanční správě z důvodů preventivní i následné kontroly. Důležitou součástí fungování a efektivity EET je aktivní zapojení finanční správy, tedy jejich pracovníků v rámci kontrolních aktivit. Získané informace napomůžou k zefektivnění a přesnému zacílení daňových kontrol u subjektů, jejichž transakce ve srovnání s ostatními se budou jevit jako nestandardní. Naopak u poctivých subjektů, nejevících se z pohledu možného daňového úniku jako rizikové, umožní kontroly minimalizovat (Ministerstvo financí, 2016).

V rámci evidence tržeb daňových subjektů existují tři základní způsoby evidence:

1. off-line evidence – evidence tržeb pomocí pokladen s fiskální pamětí,
2. on-line evidence tržeb,
3. kombinace předchozích dvou evidencí – kombinace pokladen s fiskální pamětí a odloženého on-line režimu.

Obr. č. 3.3 Plánovaný systém v ČR – on-line evidence tržeb

Zdroj: Ministerstvo financí.

Popis plánovaného systému je následovný:

1. Podnikatel o provedené transakci zašle datovou zprávu finanční správě.
2. Systém finanční správy zpět zašle potvrzení o přijetí s unikátním kódem účtenky.
3. Podnikatel následně vytiskne účtenku, a to včetně potvrzovacího kódu.
4. Podnikatel ji po vytisknutí předá zákazníkovi, který má povinnost si převzít účtenku.
5. Zákazník si účtenku může poté ověřit prostřednictvím webové aplikace finanční správy, zda jeho tržba byla zaevidována (Ministerstvo financí).

3.2 Prvky systému evidence tržeb

V souvislosti se zvoleným modelem evidence tržeb je důležité určit jeho základní parametry, a to ve vztahu k věcnému obsahu. Jedná se hlavně tedy o vymezení subjektů, které budou mít povinnost evidovat tržby a o vymezení charakteru plateb, které budou muset být evidovány.

Ministerstvo financí při rozhodování o rozsahu povinných subjektů a plateb, které budou spadat pod evidenci tržeb, vycházelo z podstaty zaváděného opatření, kterým je především maximalizace daňových příjmů, minimalizace daňových úniků. Zároveň co nejméně zatížit a co nejvíce narovnat podnikatelské prostředí. Vzhledem k potvrzené zkušenosti se zavedením jakýchkoliv výjimek a různých limitů, které vede k masovému obcházení a ničení dosavadních funkčních systémů, Ministerstvo financí zvolilo cestu, kdy nastavilo co nejširší rozsah subjektů povinných evidovat své tržby. Nadměrná zátěž určitých druhů podnikatelů může být konkrétními kontrolovanými výjimkami korigována, a to tam,

kde by to bylo bez zásadního pozitivního efektu, nebo by evidování tržeb s ohledem na určitý typ podnikání znemožňovalo nebo podnikatelskou činnost omezovalo.

Zapojením pouze části tržních segmentů by vedlo k deformaci konkurenčního prostředí a k nežádoucí diskriminaci. Je nutné z těchto důvodů stanovit spravedlivý, vyvážený a efektivní systém minimalizující riziko daňových úniků, ale zároveň aby také nebránil podnikání nebo provozování určitých, svým způsobem specifických obchodních modelů, jako je například prodej jízdenek u městské hromadné dopravy.

3.2.1 Povinné subjekty

Pro dobré fungování systému je velmi zásadní rozhodnout, které subjekty budou podléhat EET a zasílat tak tržby do datového úložiště finanční správy k evidování. Ministerstvo financí v tomto směru mělo nelehkou úlohu, kdy muselo zvážit, zda povinnost vést evidenci uvalit na všechny subjekty obecně nebo zda pouze na takové kategorie podnikatelů, u kterých se jejich oblast podnikání jeví jako riziková, a to z hlediska možnosti neevidování tržeb – takovou možnost např. zvolil zákon č. 215/2005 Sb., o registračních pokladnách, který se zaměřoval pouze na maloobchod a hostinskou činnost provozované na základě živnostenského oprávnění. Vzhledem k aktuálnímu stavu tržního prostředí v České republice je vhodnější cestou nerozdělovat trh na podnikatele, kteří vedou EET a na ty, co ji vést nemusí. Rozhodnutí tohoto typu by mohlo mít diskriminační prvky a kromě toho nelze stanovit jednoznačně kategorie podnikatelských činností, u nichž by se mohlo spolehlivě konstatovat, že konkrétní oblast podnikání nevytváří prostor pro daňové úniky a proto není důvod, aby nebyla podrobena povinnosti evidovat své tržby. Ve srovnání s právní úpravou v zákoně o registračních pokladnách je zřejmé, že v oblasti daňových úniků není pouze hostinská činnost a maloobchod tou šedou zónou, ale že jsou realizovány velice významné daňové úniky prakticky ve všech činnostech v oblastech stavebnictví, služeb, apod.

Důležitou roli zde hraje vnímání veřejností, především té podnikatelské. Při diskuzích s podnikatelskými svazy i v rámci informací od jednotlivých podnikatelů obracejících se na Ministerstvo financí zaznívá požadavek, aby v případě zavedení EET byla evidence tržeb povinná pro všechny s minimem výjimek. V opačném případě by to mohlo vést k negativním dopadům na rovnost podmínek pro podnikání a v současné době i na příznivé vnímání a podporu zavedení EET. Na základě zkušenosti některých států, u kterých byla zavedená registrace tržeb jen u některých druhů podnikání, docházelo ke stejnému závěru, a to

takovému, že výjimky, které byly uděleny, jsou zneužívány a v realitě je pak obtížné rozšířit okruh povinných subjektů (Ministerstvo financí, E-tržby, 2016).

3.2.1.1 Fázování zaváděného systému

EET jako opatření v boji proti daňovým únikům je jakýmsi specifickým systémem, který bude vyžadovat od povinných subjektů pořízení nebo aktualizaci pokladního zařízení.

Vzhledem k odhadům Ministerstva financí se zavedení EET může dotknout až 600 tisíc subjektů, proto Ministerstva zvažují možnost, při které by se zavádění EET provádělo ve fázích. Ministerstvo možnost zavádění ve fázích navrhuje s cílem, kdy by všechny povinné subjekty měly dostatek času na seznámení se s připravovanou legislativou a hlavně s technickými požadavky, které budou na ně kladeny. Tato možnost by měla být výhodnější i pro finanční správu ve vztahu k jejímu datovému úložišti, které bude zbudováno pro účely EET a které nemá obdoby v podmínkách našeho státu, a to zejména s ohledem na potřebu nepřetržitého fungování po celých 24 hodin denně, 7 dní v týdnu.

Zavedení systému EET by mělo nastat v roce 2016 s postupným náběhem povinnosti evidovat tržby pro další jednotlivé skupiny, které mají tuto povinnost, a to podle definovaných tržních segmentů. První fáze zavedení EET by se mělo vztahovat na osoby provozující ubytovací a restaurační služby. Ve druhé fázi by povinnost registrovat své tržby vznikla osobám provozujícím velkoobchod a maloobchod. Nakonec by měly být zapojeny i další skupiny podnikatelů na základě analýz – významnosti odhadovaného objemu krácení daní a míry rizika zkreslování tržeb v jednotlivých segmentech trhu, a to tak, aby všechny subjekty, kterým povinnost vést EET vznikla, podléhaly evidenci nejpozději do tří let od účinnosti zákona, viz. příloha č. 2. Metoda rozfázování pro jednotlivé oblasti se například v Chorvatsku velmi osvědčila (Ministerstvo financí, E-tržby, 2016).

3.2.1.2 Subjekty nepodléhající povinnosti vést EET a výjimky

Ve skutečnosti některé druhy činností nebo místa, kde se podnikání provozuje, vyžaduje z povahy věcí zavedení individuálních či systémových výjimek z povinnosti vést EET. Ministerstvo financí v rámci věcného záměru zvažovalo, jak tyto výjimky upravit. Jak už je výše napsáno, hlavním cílem EET je zasáhnout co největší segmenty trhu, ve kterých dochází k daňovým únikům, zároveň při tom příliš nezatížit subjekty podléhající EET, což znamená maximální efektivita daného systému. Systémové výjimky by obecně měly existovat, věcné výjimky by naopak měly být úplně minimální. Příliš mnoho výjimek by mohlo vést k jejich zneužívání, a to by vedlo k deformaci tržního i daňového prostředí, což by

mělo za následek výrazné snížení efektivity celého systému a nakonec i zbytečné zatížení poctivých podnikatelů.

Definice povinného podnikatele by měla být základním parametrem definice poplatníka, která se nachází v zákoně č. 586/1992 Sb o daních z příjmů, ve znění následujících předpisů. Z EET v rámci návaznosti na zákon o daních z příjmů pak budou vyloučeny příjmy, které lze v plánu toho zákona označit jako příjem nepocházející z podnikatelské činnosti (například jde o občasný odprodej zaměstnavatele zaměstnancům – automobily, výpočetní techniku, nebo v rámci charitativních sbírek jde o poskytování symbolických předmětů, apod.) a příjem z příležitostných činností.

Dále budou stanoveny plošně druhy tržeb. Tyto tržby nebudou podléhat standardnímu režimu evidence tržeb a budou z ní buď úplně vyňaty (například prodej zboží v prodejních automatech) nebo budou evidovány ve zjednodušeném režimu (například půjde o prodej v linkové dopravě).

Předpokládá se, že bude-li mít povinný subjekt vážný důvod proč nezavést u sebe evidenci tržeb, může podat individuální žádost na uvalení výjimky. O výjimce následně rozhodne na krajské úrovni správce daně bez ohledu na to, jakou činnost povinný subjekt vykonává. V souvislosti s výše uvedeným je třeba podotknout, že některé povinné subjekty lze vyloučit také stanovením tržeb neboli způsobem platby, které nebudou podléhat povinnosti vést evidenci tržeb. Jde o případ, kdy podnikatelé přijímají platby pouze formou převodu z účtu na účet.

Diskutuje se také o možných výjimkách pro specifické oblasti podnikání, které by byly navrženy za předpokladu, že by subjektům, kterých se zavedení evidence tržeb bude týkat, vznikaly náklady vyšší než by byl přínos celého systému (Ministerstvo financí, 2016).

3.2.2 Tržby

Pro účely evidence tržeb se rozumí tržbou plnění, které podnikatel získá prostřednictvím své činnosti, kterou může být prodané zboží či poskytnuté služby.

Smyslem zavedení celého systému evidence tržeb je především postihnout tržby, jejichž realizování by v jiném případě bylo státem obtížně zjištěitelné, a to z důvodu nastavení nynějšího prostředí, které poskytuje prostor pro snižování příjmů do státního rozpočtu skrze obcházení daňové povinnosti. Ve skutečnosti tento problém nebyl jediný, ke kterému Ministerstvo financí přihlíželo při stanovování rozsahu nastavení parametru. Ministerstvo dále

přihlíželo i k dalším skutečnostem, které mohou ovlivňovat průběh přijímání plateb od zákazníků apod., přičemž byly zohledněny aspekty, zda postihnutí či vyloučení některého způsobu plateb nemůže vést k sekundárním nepříznivým efektům pro podnikatele, celý trh, ale hlavně také pro zákazníky.

3.2.2.1 Hotovost

Základním důvodem, proč vzniká evidence tržeb je ten, že není možnost, jak prokázat povinnému subjektu příjem platby v hotovosti. Právě tyto platby povinnému subjektu zjednodušují či umožňují nepřiznat příjem, neboť o příjmu platby v hotovosti neexistuje vlastně žádný doklad, záznam ani zápis. Proto bude platba v hotovosti spojena s povinností zaevidovat tržby a vydat účtenky.

3.2.2.2 Vyloučení plateb (z účtu na účet)

U převodů finančních prostředků z účtu na účet, které evidují banky, nebudou tyto převody plateb podléhat elektronické evidenci tržeb. Pouze budou mít banky povinnost vydat na žádost finanční správy výpis z účtu. Tím dojde de facto k vyloučení části podnikajících subjektů ve velkoobchodu, a proto se počítá, že na této úrovni obchodování bude platba převodem brána za standardní způsob placení za zboží.

3.2.2.3 Stravenky, poukázky

Poukázky a stravenky jsou jakési náhražky za peníze, které se využívají běžně k platbám. V tomto případě není zaručeno, že v případě vyplácení peněz za získané stravenky povinný subjekt opravdu vydá doklad, nebo že prostřednictvím jiného způsobu bude zajištěno, že jejich vyplacení bude spojeno se subjektem, který poukázky nebo stravenky přijal a následně je také nechal proplatit od jejich vydavatele. Proto budou v tomto případě podléhat EET.

3.2.2.4 Platba kartou – kreditní a debetní

V podstatě se jedná o platbu z účtu na účet, přesto je tento způsob realizace tržeb zahrnut do způsobů plateb, které podléhají EET. Vyloučení této platby by mohlo mít obrovský vliv na preference zákazníků a následně vést k zastavení stávajících kladných trendů v oblasti elektronického placení, což by vzhledem k zavádění EET bylo nevhodné. Zároveň vyřazení z evidence platby kartou by prakticky znemožnila analytickou práci s daty, srovnávání jednotlivých povinných subjektů, díky kterým bylo lepší zaměření daňových kontrol.

3.2.2.5 Elektronické platební prostředky

Těmito prostředky máme vzdálený přístup k určité peněžní hodnotě. Mají různou podobu dle konkrétního typu, například prostředky přímo na bankovním účtu (kreditní karta, on-line placení přes elektronickou bránu, elektronické peněženky) nebo se může jednat o prostředky nebankovního charakteru, kde patří například karta na jízdné, stravné, atp.

Již výše je uvedeno, že platba kartou u obchodníka bude podléhat evidenci tržeb. Ministerstvo financí v případě elektronických platebních prostředků počítá s tím, že je potřebné i tyto způsoby platby postihnout a zahrnout je do běžného zaevidování a přijetí účtenky. Tento způsob evidence zvýší výpovědní hodnotu daňových kontrol a bude efektivní zejména tam, kde lze za pomoci jednoho elektronického prostředku zaplatit různé zboží či služby. Vynecháním těchto způsobů plateb by stát přišel o možnost informování o odvádění DPH ze strany povinného subjektu (Ministerstvo financí, E-tržby, 2016).

3.3 Existující modely evidence tržeb

3.3.1 Off-line evidence – evidence tržeb pomocí pokladen s fiskální pamětí.

Systém off-line evidence měl být v České republice zaveden už v roce 2005. Evidence tržeb pomocí tohoto systému je provozována prostřednictvím tzv. pokladen s fiskální pamětí neboli registračními pokladnami, které se používají již na Slovensku. Jak už název napovídá, základní princip pokladny s fiskální pamětí spočívá v tom, že všechny tržby vzniklé povinnému subjektu se evidují prostřednictvím této pokladny a jsou zaznamenány právě do fiskální paměti. Obsažená data ve fiskální paměti by měla být nesmazatelná, nezměnitelná a zároveň by fiskální paměť pokladen měla být neprolomitelná.

Kontrola prováděná orgány finanční správy bude probíhat na místě. Kontrola ze strany finanční správy obsahuje kontrolu údajů ve fiskální paměti a také kontrolou plnění ze strany podnikatelského subjektu, který musí vydat doklad o provedené transakci.

Systém pokladen s fiskální pamětí splňuje sice základní cíl (evidenci tržeb), ale nese s sebou mnoho řad nevýhod jak na straně finanční správy, tak na straně podnikatelského subjektu. Nejdůležitější nevýhodou je technické řešení tohoto systému, kdy mají být data do fiskální paměti ukládána. Jak je výše napsáno, uložená data ve fiskální paměti mají být nesmazatelná, ovšem v praxi je ukázáno, že lze manipulovat s daty. Další nevýhodou tohoto systému je, že finanční správa získává informace z pokladny až v okamžiku kontroly, nikoli v reálném čase. Získaná data podnikatelského subjektu jsou dostupná jen v pokladním

zařízení, a tak jsou těžko použitelná pro analýzy a především pro plánování a cílené zaměření kontrolních aktivit.

Důležité je dále zmínit praktickou zkušenost s technickým řešením tohoto systému. Díky zabránění volné soutěže jsou s tím spojeny zvýšené náklady pro povinné subjekty, a to nejen v okamžiku, kdy si certifikované pokladní zařízení pořizuje, ale i v průběhu jeho používání z důvodu servisní činnosti, kterou provádí opět jen certifikovaná střediska. Certifikace u dodavatele a servisního střediska s sebou nese i korupční riziko díky omezenému počtu dodavatelů.

Tento způsob je již zastaralý a překonaný, zobrazuje dobu, která odpovídá technickým možnostem doby zavedení. Dnes mnoho států, které využívaly off-line systém, přechází nebo zvažují přechod k novějším typům, jsou jimi například Švédsko, Srbsko, Slovensko (Ministerstvo financí, 2016).

3.3.2 On-line evidence tržeb – evidence tržeb pomocí internetového připojení.

On-line evidence tržeb je založena na využití internetového připojení (proto on-line). Tato varianta je založena na principu, kdy v okamžiku provedení transakce povinný subjekt musí zaslat data každé jednotlivé transakce finanční správě do tzv. datového úložiště, a to prostřednictvím internetového připojení. Uvedená data jsou následně uložena na serveru finanční správy a tím pádem jsou nesmazatelná ze strany daňového subjektu. Dochází tedy k zaevidování provedené transakce ihned, čili v reálném čase.

Technické řešení modelu není nijak složité. Model ve skutečnosti neklade žádné speciální požadavky na software a je to pouze na podnikatelském subjektu, který pokladní software si vybere. Důležitou roli v tomto modelu hraje především stálé připojení k internetu a pokladní systém, který umožňuje připojení k internetu.

V situaci, kdy povinný subjekt z určitého objektivního důvodu nemá možnost se připojit k internetu, řeší se tento případ individuálně a je navrhnut alternativní způsob evidence, a to buď vydávání papírových bločků, nebo zavedení náhradní elektronické evidence.

Výhodou tohoto systému oproti předchozímu je nízkonákladovost a hlavně rychlost. V případě on-line systému není nutná certifikace zvoleného zařízení a použitého softwaru, ani žádná pravidelná údržba v případě certifikované servisní firmy. Jako další výhodou zde může být uvedeno to, že jakmile povinný subjekt odešle data jednotlivých transakcí, ihned tato data

budou uložena v datovém úložišti finanční správy a tím se zabrání manipulaci a zasahování do jejich věrohodnosti. Model zajišťuje finanční správě možnost ihned pracovat se získanými daty. Finanční správa si může data vyhodnotit dříve, než se bude konat samotná kontrola povinného subjektu, a také si může podle obdržených dat vytipovat povinné subjekty, které jsou vhodné ke kontrole.

Nevýhodou modelu je, že systém centrální komunikace finanční správy by měl být vždy dostupný, a to z důvodu zaslání zpětné informace s co nejmenší odezvou tak, aby neprodlužovala zásadním způsobem zbytečně délku transakce a neomezovala tím pak podnikání povinných subjektů (Ministerstvo financí, 2016).

3.3.3 Kombinace předchozích dvou modelů

V sousedních státech, jako je například Maďarsko, byl vytvořen model, který kombinuje oba výše popsané modely - on-line a off-line systém, za účelem minimalizace rizik a především pro maximální efektivitu. Tento model je poměrně složitý na uskutečnění a také je velmi nákladný pro obě strany – povinné subjekty i finanční správu.

3.4 Náhradní řešení evidence tržeb

Náhradní řešení, jak již bylo uvedeno výše, se využívá v případě, kdy povinný subjekt má určité objektivní důvody, proč nemůže využívat zavedený systém evidence tržeb. Ve skutečnosti jde o důvody, kdy se povinný subjekt může snažit jak chce, ale přesto bude docházet na jeho straně k různým technickým poruchám nebo i na straně dodavatele internetového připojení, apod. V těchto případech však nelze bránit povinným subjektům v podnikání, a proto byly nastaveny tzv. náhradní režimy.

3.4.1 Dočasný režim – v případě nemožnosti navázat spojení (off-line)

Dočasný režim, jak již název napovídá, se využívá v případě, kdy povinný subjekt nemůže z důvodu dočasné objektivní nemožnosti odeslat účtenku on-line, například při výpadku spojení, apod. V tomto případě subjekt i přes nemožnost spojení může vydat účtenku, ale bez unikátního čísla, které přiděluje správce daně. Následně po obnovení spojení je subjekt povinen bezprostředně odeslat veškeré údaje o nastalé transakci serveru finanční správy, a to nejpozději do 2 dnů po uskutečnění transakce.

Dočasný režim má výhodu v tom, že zákazníci mají možnost zkontrolovat si přes webovou stránku, zda povinný subjekt transakci dodatečně nahlásil na finanční správu, a to

tak, že zadají bezpečnostní kontrolní číslo (vygenerované prodejcem) plus další údaje z účtenky. Tato kontrola bude prováděna samozřejmě i ze strany kontrolních orgánů.

3.4.2 Zjednodušený režim – v případě, kdy neexistuje spojení (off-line)

Zjednodušený režim se využívá v případě, kdy objektivní nemožnost evidovat tržby běžným způsobem je dlouhodobé, například restaurace, nebo suvenýry nacházející se v horách, kde není možnost připojení k internetu. V tomto případě může správce daně samozřejmě až po ověření skutečnosti, že opravdu se nelze připojit k systému, udělit individuální výjimku z nemožnosti využívat on-line evidenci a následně povinnému subjektu povolit evidovat tržby prostřednictvím zjednodušeného off-line režimu.

Jako další možnosti lze výjimky udělit prováděcím právním předpisem plošně, například na určité typy transakcí, kde by mohlo díky evidování tržeb pomocí on-line modelu docházet k zásadnímu omezení podnikatelské činnosti povinného subjektu (jako příklad můžeme uvést prodej jízdenek v autobuse, apod.). Subjekty provozující tyto činnosti budou mít povinnost zajistit si příslušné pokladny, tablety nebo jiná zařízení připadající v úvahu a pomocí tohoto zařízení vystavovat účtenky se svým bezpečnostním číslem. Záznamy o tržbách pak budou muset následně předat finanční správě v určitých pravidelných časových intervalech (Ministerstvo financí, E-tržby, 2016).

3.5 Další doplňková opatření

Doplňková opatření se vytváří v rámci efektivnějšího fungování systému evidence tržeb. Jedním základním předpokladem pro ideální zavedení systému je velká podpora, a to nejen ze strany podnikatelů, ale také ze strany veřejnosti. Spolupráce se zákazníkem je důležitým prvkem pro efektivní fungování celého systému. Proto je podstatné zákazníky motivovat k tomu, aby od svých obchodníků či jiných podnikatelských subjektů vyžadovali účtenku.

Motivace zákazníků, aby vyžadovali svou účtenku, bude vyvolávána různými pozitivními marketingovými kampaněmi a popřípadě i dalšími jinými opatřeními, jako jsou účtenkové loterie, apod. V případě, kdy si zákazník nevezme účtenku, samozřejmě nebude nijak pokutován.

Dalším dostupným nástrojem je navrhována pravomoc pro orgány finanční a také celní správy, která spočívá v tom, že příslušné orgány budou moci provádět kontrolní nákupy u povinných subjektů. Tento nástroj by měl zefektivnit kontrolu dodržování povinností

a daných postupů při evidování tržeb (například zda subjekt odeslal informace o transakci nebo zda vydal/nevydal v okamžiku uskutečnění evidované tržby účtenku, apod.).

Doplňková opatření jsou zvažována na základě zkušeností ze zahraničí, která mají zvýšit efektivitu a účinnost celého systému. Jak je tomu v mnoha vyspělých státech, je placení daní vnímáno jako morální a správné, a proto by ze strany zákazníků měla být významná a výchovná činnost ve smyslu morální spoluodpovědnosti za fungování státu (Ministerstvo financí, 2016).

3.6 Kontrola a udělování sankcí

Kontroly a udělování sankcí budou zajišťovány prostřednictvím orgánů finanční a celní správy, které by měly mít dostatek nástrojů odpovídajících ke kontrole dodržování elektronické evidence tržeb.

Sankce se mohou vyskytovat ve více podobách, a to buď jako bloková pokuta, která je uložena podnikateli za ty méně závažná porušení povinností ihned na místě nebo v rámci správního řízení, kdy může být uložen vyšší finanční postih, ale i tvrdší postihy, jako jsou zákaz činnosti či uzavření provozovny. Podoba blokové pokuty se volí v případě preventivního plošného provádění kontrol a vzhledem k jednoduchosti úkonů s nimi souvisejících pro kontrolní orgány, bez nutnosti poté obhajovat (vzhledem k míře provinění) svá rozhodnutí ohledně výše pokuty.

Další sankce a vyšší pokuty mají sledovat odrazující efekt, a to v případě, kdy se opakuje porušení povinnosti nebo dochází stále k vědomému obcházení systému. Toto cílené využívání razantního nástroje na subjekty, které protiprávně, stále a cíleně kráčí své tržby, mělo velmi významný efekt a osvědčilo se v rámci evidence tržeb v Chorvatsku. A jak již bylo zmíněno výše, zákazníci, kteří si nevezmou či nevyžádají účtenku od podnikatele, nebudou nijak pokutováni, v tomto případě jde pouze o motivaci.

Je důležité, aby byly nastaveny takové sankce, které budou velmi odrazující, a které budou dávat najevo především skupinám nepoctivých podnikatelů, že zahrávat si se státem a okrádat ho se nevyplácí. A naopak ti poctiví podnikatelé by měli profitovat ze správně fungujícího tržního prostředí (Ministerstvo financí, E-tržby, 2016).

Shrnutí

Systém EET vznikl na základě určitých priorit vlády, kterými jsou omezení stínové ekonomiky (prostřednictvím efektivnějšího výběru daní a cel), nastavení férového prostředí pro podnikatele a snižování schodku státního rozpočtu bez nutnosti zvyšovat daně. EET by se měla stát zrychleným komunikačním systémem mezi daňovými subjekty a finanční správou státu. Zároveň by mělo zavedení EET nápomoci v oblasti pracovněprávních vztazích, kdy mnoho zaměstnanců je vyplácena „bokem“.

V rámci EET vznikly tři základní způsoby evidence – off-line evidence (evidence pomocí pokladen s fiskální pamětí), on-line evidence tržeb (evidence pomocí internetového připojení) a kombinace předchozích dvou evidencí. V případě nemožnosti navázat spojení, jak se systémem off-line, tak on-line, byly vytvořeny i náhradní režimy, jako je dočasný režim a zjednodušený režim. EET by se měla dotknout přibližně 600 tisíc subjektů, z tohoto důvodu by mělo být zavedení EET v jednotlivých fázích.

Ve skutečnosti jsou druhy činností, které nelze zahrnout do systému EET, a to z důvodů místa, kde se tato činnost provozuje, či z povahy věci. Tyto vyžadují zavedení individuální nebo systémové výjimky z povinnosti vést EET. Podnikatel může sám zažádat i o udělení výjimky v případě vážných důvodů nebo půjde o vyloučení z povinnosti v případě, kdy by podnikatelům vznikly vyšší náklady než by byl přínos celého systému. Také budou z povinnosti vést EET vyloučeny příjmy, které nepocházejí z podnikatelské činnosti a příležitostných činností.

Zavedení systému EET sebou přináší i další doplňková opatření, která by měla vést k efektivnějšímu fungování systému. Doplňková opatření se mají týkat jak podnikajících subjektů, tak i veřejnosti. Posledním opatřením v rámci zavedení systému EET jsou kontroly a následné sankce, které budou provádět finanční a celní orgány.

4 Analýza dopadů elektronické evidence tržeb na vybrané ekonomiky

Pro analýzu dopadů elektronické evidence tržeb byly vybrány tyto státy – Chorvatsko, Slovensko a Maďarsko. Chorvatsko bylo vybráno z důvodu toho, že je systémem elektronické evidence tržeb nejpodobnější tomu, který by měl být zaveden v České republice. Slovensko bylo vybráno z důvodů nejpodobnější ekonomiky k české ekonomice. Maďarsko bylo vybráno jako stát, který má zaveden kombinovaný model elektronické evidence, aby bylo možno porovnat jednotlivé výsledky mezi typy elektronických evidencí tržeb, zda jsou výsledky závislé také na typu evidence.

Data v této analýze budou uváděna vždy pár let před zavedením a po zavedení elektronické evidence tržeb, a to z důvodu, abychom mohli srovnat, zda se například daňové příjmy zvýšily či naopak. Jak již bylo výše napsáno, Chorvatsko zavedlo EET v roce 2013, proto bude naší hranicí rok 2013, pro Slovensko je touto hranicí rok 2012 a pro Maďarsko jí je rok 2013.

4.1 Chorvatsko

Zavedení EET se může zdát jako zdoluhavý proces, ale právě v Chorvatsku dokázali, že tomu tak není. Vůbec první zmínka vlády o EET přišla v dubnu 2012. První návrh celého procesu už vznikl a byl předložen v srpnu 2012. V říjnu nastaly úpravy, v listopadu se ukončila technická specifikace a již v prosinci 2012 byl testovací systém k dispozici a ihned v lednu roku 2013 byla EET spuštěna naostro. V celku zavedení EET již od první zmínky netrvalo ani jeden rok (NOVUM).

Chorvatsko k zavedení evidence tržeb přistoupilo především v důsledku dlouhodobých problémů právě s evidováním transakcí a následným zdaňováním. Primárním cílem zavedení elektronické evidence v Chorvatsku bylo narovnání podnikatelského prostředí. Jak již bylo výše zmíněno, v Chorvatsku byl systém evidence tržeb zaveden v průběhu roku 2013, a to ve třech vlnách pro jednotlivé typy podnikání. V první vlně byl systém zaveden od ledna 2013 ve středních a velkých podnicích a pohostinství, od dubna 2013 v maloobchodu, malých podnicích a u OSVČ, od července 2013 se už týkal téměř všech subjektů. Evidenci tržeb v Chorvatsku podléhají téměř všechny podnikatelské subjekty, až na určité výjimky, kterými jsou například menší tradiční pěstitelé domácích zemědělských produktů, apod.

Chorvatský systém funguje tak, že povinný subjekt při každé jednotlivé platbě v hotovosti musí vystavit účtenku, kterou ještě před vydáním danému zákazníkovi musí přes internet zaslat správci daně. Účtenka v době odeslání finanční správě obsahuje unikátní bezpečnostní kód, který vytvořil povinný subjekt, finanční správa následně přijatou účtenku od povinného subjektu doplní o svůj vlastní potvrzovací kód. Ovšem v případě výpadku spojení smí povinný subjekt vydat účtenku pouze se svým kódem. Ministerstvo financí totiž umožňuje zákazníkům, aby si mohli na webových stránkách ověřit správnost účtenky (zákazníci si zde mohou zkontrolovat, zda podnikatelský subjekt jejich účtenku odeslal) a zavedlo také i tzv. „účtenkovou loterii“, která by měla vést (motivovat) občany k vyžádání své účtenky.

Velkou výhodou Chorvatského systému je i to, že se data ukládají na centrální úložiště, nikoli na samotných pokladních zařízeních. To znamená, že povinný subjekt si nebude muset pořizovat žádné certifikované nebo speciální zařízení a tím mu budou plynout jen minimální náklady na zavedení EET a také, že si nebude moci sám data „upravovat“, čímž se zabrání falšování dat.

Hlavní výhodou tohoto modelu je především nízkonákladovost systému. Chorvatsko se chtělo vyhnout problémům s tiskárnami, a proto nespecifikovalo typ hardware, který je potřebný při zavádění EET. Každý povinný subjekt si může zvolit podle vlastního uvážení a libosti hardwarové i softwarové řešení, ať už je to klasická pokladna, tablet či mobil. Stát do toho nijak nezasahuje, ani neklade jiné požadavky, než že dané zařízení musí splňovat jednu hlavní podmínku - musí se dát připojit k internetu tak, aby komunikovalo se systémem finanční správy (Ministerstvo financí).

Tab. č. 4.3 Vývoj příjmů daně z přidané hodnoty v Chorvatsku od roku 2011 do roku 2014 (tis. kun)

Období	2011	2012	2013	2014
I.	2 678 668	2 832 378	3 041 227	3 338 101
II.	3 008 994	3 067 668	3 190 164	2 716 735
III.	2 853 232	2 856 619	3 219 967	2 679 048
IV.	2 864 113	3 501 517	3 565 179	3 113 605
V.	3 142 665	3 264 583	3 221 260	3 174 676
VI.	3 166 687	3 261 801	3 963 735	3 804 000

VII.	3 292 274	4 166 131	3 370 398	3 849 480
VIII.	3 479 815	3 817 473	2 889 861	3 647 320
IX.	3 744 699	3 004 000	3 457 182	4 317 468
X.	3 602 689	4 506 069	3 693 900	3 788 867
XI.	3 122 413	3 545 626	2 966 412	3 071 490
I-XI.	34 956 249	37 823 864	36 579 285	37 500 788
XII.	2 761 905	2 828 159	3 673 776	x
Celkem za rok (tis. kun)	37 718 154	40 652 023	40 253 061	x

Zdroj: Ministerstvo financí Chorvatska, vlastní zpracování.

Jedním z pozitivních přínosů elektronické evidence tržeb je efektivní výběr daní a především větší příjmy do státního rozpočtu, ale je tomu opravdu tak?

V Tab. č. 4.3 je uveden vývoj příjmů daně z přidané hodnoty v Chorvatsku od roku 2011 až do roku 2014 po jednotlivých měsících v každém roce. Jednotlivé měsíční příjmy před zavedením elektronické evidence tržeb v roce 2011 se pohybují ve výši 2 až 3 miliardy kun. V roce 2012 dosahovaly tyto příjmy 2 – 4 miliardy kun. V období roku 2013 a 2014, čili po zavedení elektronické evidence tržeb se příjmy pohybovaly ve výši 2 – 3 miliardy kun. Při zaměření na jednotlivé měsíce se výše této daně pohybuje v každém roce okolo 3 až 4 miliard kun. Výše daní z přidané hodnoty se tak každoročně pohybovala v celkové výši 37 - 40 miliard kun, a to jak před, tak i po zavedení elektronické evidence.

Jak lze vidět, dopad elektronické evidence tržeb na výběr daní z přidané hodnoty byl minimální, a to i z důvodu, kdy souběžně se zavedením elektronické evidence tržeb byly upraveny v Chorvatsku i sazby daně z přidané hodnoty. V březnu roku 2012 vláda nejdříve zvýšila z 23 na 25 % základní sazbu DPH a následně v lednu roku 2013 nejprve snížila sazbu DPH vybraným sektorům, kterými jsou především restaurace a různé ubytovací služby, a to z 25 na 10 % a o rok později ji opět zvýšila na 13 %. Tento vývoj příjmů může být způsoben také vývojem ekonomiky. Chorvatsko prošlo recesí, což je období, kdy podnikatelé mají nižší zisky a lidé obecně méně utrácí.

Tab. č. 4.4 Vývoj výše příjmů do státního rozpočtu z daní z příjmů v Chorvatsku od roku 2011 do roku 2014 (tis. kun)

Období	2011	2012	2013	2014
I.	608 226	689 974	657 951	703 142
II.	581 890	857 603	652 677	731 345
III.	681 587	622 994	541 143	657 840
IV.	1 729 913	1 899 304	1 105 793	1 265 266
V.	832 998	438 908	195 374	119 526
VI.	295 220	398 420	286 910	377 082
VII.	511 238	733 355	627 681	371 658
VIII.	697 354	694 248	540 960	325 049
IX.	653 253	557 232	845 560	596 332
X.	659 931	756 458	718 453	618 243
XI.	656 555	667 392	773 313	589 235
I-XI.	7 908 165	8 315 887	6 945 814	6 354 717
XII.	687 351	650 980	792 327	x
Celkem za rok	8 595 516	8 966 867	7 738 141	x

Zdroj: Ministerstvo financí Chorvatska, vlastní zpracování.

Tab. č. 4.5 Vývoj HDP (v tržních cenách US \$) a růst HDP (roční v %) v Chorvatsku

Rok	2011	2012	2013	2014
HDP	62 249 565 359	56 485 301 967	57 770 884 729	57 113 389 357
Růst HDP	-0,3	-2,2	-1,1	-0,4

Zdroj: The World Bank, vlastní zpracování.

V Tab. č. 4.4 jsou uvedeny výše příjmů do státního rozpočtu z daní z příjmů v Chorvatsku v letech 2011 – 2014. Měsíční příjmy před zavedením elektronické evidence tržeb v roce 2011, až na výjimku dubna a června, kdy příjmy dosahovaly 1,7 miliardy kun a necelých 300 miliónů kun, se jednotlivé příjmy pohybují ve výši 500 až 600 miliónů kun. V roce 2012 se tyto příjmy navýšily meziročně až o 300 miliónů kun, což znamenalo nárůst měsíčních příjmů, které se v roce 2012 pohybovaly až na výjimky okolo 600 – 800 miliónů kun.

V období po zavedení elektronické evidence tržeb, v roce 2013 a 2014, došlo k poklesu příjmů. V roce 2013 se měsíční příjmy pohybovaly především v rozmezí 500 – 700 miliónů kun a v roce 2014 dokonce v rozmezí 300 – 700 miliónů kun. I přes zavedení elektronické evidence tržeb můžeme v tabulce vysledovat v roce 2013 oproti roku 2012 meziroční pokles příjmů, stejně tak i v roce 2014 (i přesto, že nemáme údaj o XII. měsíci, lze porovnat tyto roky bez posledního měsíce). Tento vývoj příjmů, jak již bylo zmíněno výše, může být způsoben recesí, která proběhla v Chorvatsku, podnikatelé mají nižší zisky a lidé obecně méně utrácí.

Tab. č. 4.6 Velikost stínové ekonomiky v Chorvatsku od roku 2005 – 2015 (v %)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stín. ek.	31.5	31.2	30.4	29.6	30.1	29.8	29.5	29.0	28.4	28.0	27.7

Zdroj: Friedrich Schneider, Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015, vlastní zpracování.

Dalším přínosem elektronické evidence tržeb by mělo být snížení stínové ekonomiky, proto bude následovat analýza vývoje stínové ekonomiky.

Ve výše uvedené Tab. č. 4.6. lze vidět vývoj stínové ekonomiky v Chorvatsku, v procentech od roku 2005 do roku 2015. Ve sledovaném období byla stínová ekonomika v Chorvatsku nejvyšší právě v roce 2005, kdy se pohybovala ve výši 31,5 procent. Od roku 2005 do roku 2015 klesala, až na rok 2009, kdy se mírně zvýšila. Z toho vyplývá, že od roku 2013, kdy byla zavedena evidence tržeb, stínová ekonomika klesala, ale není zde jasné, že to bylo způsobeno právě elektronickou evidencí tržeb, a to z toho důvodu, jak bylo výše napsáno, že stínová ekonomika v Chorvatsku měla klesající tendenci již od roku 2005 a po zavedení evidence nenastal ani žádný větší klesající skok, z čehož lze usoudit, že elektronická evidence tržeb nemá větší vliv na výši stínové ekonomiky.

Tab. č. 4.7 Počet OSVČ v Chorvatsku v období 2012 až 2015 (v tis.)

<i>Období</i>	<i>2012 IV</i>	<i>2013 I</i>	<i>2013 II</i>	<i>2013 III</i>	<i>2013 IV</i>	<i>2014 I</i>
<i>Počet OSVČ</i>	237.6	218.8	233.3	229.5	236.5	211

<i>2014 II</i>	<i>2014 III</i>	<i>2014 IV</i>	<i>2015 I</i>	<i>2015 II</i>	<i>2015 III</i>
213.7	205.6	197.8	202.5	210.2	203.2

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování.

Další dva následující indexy – počet OSVČ a nezaměstnanost budou analyzovány z důvodu domněnky, že zavedení elektronické evidence tržeb bude mít negativní dopady na tyto indexy.

Tab. č. 4.7 OSVČ v Chorvatsku znázorňuje počet OSVČ podnikajících v Chorvatsku za období 2012 až 2015. Tato tabulka obsahuje počet OSVČ v tisících a je zobrazena pro jednotlivá čtvrtletí. Ve sledovaném období je počet OSVČ kolísavý, ale stále se pohybuje okolo 200 tisíc podnikatelů. Srovnáním období před zavedením elektronické evidence tržeb, čili IV. 2012, je zjištěno, že počet OSVČ byl 237,6 tisíc. V období po zavedení elektronické evidence tržeb, v případě IV. 2013, počet OSVČ mírně klesl, přibližně o 1,1 tisíc podnikatelů. V období IV. 2014, již počet výrazně klesl oproti IV. 2012, a to o 39,8 tisíc podnikatelů.

Celkový pokles od zavedení elektronické evidence tržeb (237,6 tisíc), až do roku 2015 (203,2 tisíc), byl ve výši 34,4 tisíc podnikatelů OSVČ. Z této skutečnosti lze usoudit, že zavedení elektronické evidence tržeb, mělo negativní dopad na malé živnostníky, kdy v důsledku zavedení evidence, skončilo s podnikáním necelých 35 tisíc malých podnikatelů.

Tab. č. 4.8 Celková nezaměstnanost v Chorvatsku od roku 2005 do roku 2014 (v %)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nez.	12.6	11.1	9.6	8.4	9.1	11.8	13.4	15.8	17.3	16.7

Zdroj: The World Bank, vlastní zpracování.

V Tab. č. 4.8 celková nezaměstnanost v Chorvatsku je uvedena výše nezaměstnanosti v období od roku 2005 do roku 2014, v procentech. Jak lze vidět, výše nezaměstnanosti od roku 2005, kdy byla 12,6 procent, klesá až do roku 2009, kdy mírně vzrostla na 9,1 procent a od tohoto roku se každoročně zvyšuje, až do roku 2014, ve kterém mírně klesla oproti předchozímu roku z 17,3 na 16,7 procent. V období zavedení elektronické evidence tržeb, v roce 2013, byla nejvyšší míra nezaměstnanosti za celé sledované období tj. 17,3 procent, ale v případě vývoje v letech 2009 – 2010, 2010 – 2011 nebo 2011 – 2012, bylo zjištěno, že i v těchto obdobích nastal podobný nárůst nezaměstnanosti.

Z toho vyplývá, že ani tento vývoj nelze zcela přisuzovat zavedení elektronické evidenci tržeb, a to z důvodů určitého vývoje ekonomiky dané země. Ovšem jak již bylo výše prokázáno, určitý vliv na nezaměstnanost má, a to v rámci ukončení podnikání malých živnostníků (OSVČ), kdy se mnozí z nich stávají nezaměstnanými.

4.2 Slovensko

Na Slovensku vznikla pro podnikatelské subjekty povinnost evidovat tržby pomocí elektronické evidence 1. ledna 2012. Slovensko si zvolilo formu evidence tržeb pokladnou s fiskální pamětí neboli off-line evidenci. Systém této evidence funguje prostřednictvím registračních pokladen (tzv. pokladen s fiskální pamětí). Základním principem registrační pokladny je to, že všechny tržby, které vzniknou povinnému subjektu, se evidují prostřednictvím této pokladny, a jsou zaznamenávány právě do fiskální paměti pokladny. Kontrola prováděná orgány finanční správy bude probíhat tím pádem až na místě. Tento systém sice splňuje základní cíl, ale nese s sebou i mnoho nevýhod na obou stranách. Mezi nejdůležitější nevýhody se řadí technické řešení systému, a to z důvodu toho, že data jsou uložena v paměti pokladny, i přesto že by data takto uložená měly být nesmazatelné, je v praxi ukázáno, že s nimi lze manipulovat. Dále finanční správa se k těmto datům dostane až v okamžiku kontroly – ne v reálném čase. Velkou nevýhodou na straně povinných subjektů

jsou zvýšené náklady a to nejen v rámci zavádění, ale také i v průběhu používání z důvodů servisní činnosti, kterou provádí opět jen certifikovaní střediska. Certifikace u dodavatele a servisního střediska s sebou nese i korupční riziko, díky omezenému počtu dodavatelů. Drobní podnikatelé budou mít možnost využívat místo „klasické“ registrační pokladny tzv. virtuální² registrační pokladnu (pokladnu, která bude on-line komunikovat s finanční správou), v případě, kdy vydají méně než 1000 účtenek za měsíc (Ministerstvo financí).

Podle prvních odhadů se tento způsob evidování tržeb jeví jako efektivní. Ministerstvo financí uvedlo, že se výběr daní zefektivnil a po zavedení evidence bylo vybráno o několik set milionů eur více, ale s ohledem na nedostatky, které jsou popsány výše, se Ministerstvo financí rozhodlo o přechodu k on-line evidenci tržeb. Od 1. dubna 2015 se na Slovensku zavedl nový systém evidence tržeb, který využívá více jak 12 tisíc firem. Do tohoto systému jsou nově zavedeni i lékaři, veterináři, advokáti, hoteliéři a cestovní kanceláře.

Tab. č. 4.9 Výše daňových příjmů na Slovensku od roku 2011 až 2014 (v tis. EUR)

Rok	2011	2012	2013	2014
Příjmy z DPH	4 710 914	4 327 702	4 696 120	5 021 131
Daň z příjmů	5 630 952	5 954 474	6 412 026	6 960 216

Zdroj: Ministerstvo financí Slovenska, vlastní zpracování.

Tab. č. 4.10 Vývoj HDP (v tržních cenách US \$) a růst HDP (roční v %) na Slovensku

Rok	2011	2012	2013	2014
HDP	97 919 816 514	93 049 721 684	98 033 841 689	100 248 607 784
Růst HDP	2,8	1,5	1,4	2,5

Zdroj: The World Bank, vlastní zpracování.

² Virtuální registrační pokladna – pokladna s fiskální pamětí. Transakce provedena podnikatelem se zaznamenávají do paměti pokladny a data v ní uložená, jsou pak kontrolovány pracovníky finanční správy.

V tabulce č. 4.9 jsou uvedeny příjmy z DPH a výše daně z příjmů na Slovensku od roku 2011 až do roku 2014 v tisících EUR. Na začátku bude popsán vývoj příjmům z DPH a následně vývoj daně z příjmů.

Výše z Tab. 4.9 lze vyčíst příjmy z DPH v roce 2012, kdy byly ve výši 4 327 702 tisíc EUR, meziročně klesly oproti roku 2011 o 383 212 tisíc EUR. Poté příjmy z DPH nabraly rostoucí tendenci až do roku 2014, kdy se vybralo na dani z DPH 5 021 131 tisíc EUR, což znamená nárůst oproti roku 2012 o 693 429 tisíc EUR, zároveň to je nejvíce za celé sledované období. V porovnání období před rokem 2012, respektive rok 2011 a po zavedení elektronické evidence tržeb rok 2014, lze zjistit nárůst příjmů na dani z DPH, a to ze 4 710 914 tisíc EUR na výši 5 021 131 tisíc EUR. Ve srovnání těchto dvou období došlo k nárůstu o 310 217 tisíc EUR.

Tab. č.4.9 znázorňuje dále i výběr daně z příjmů za období 2011 – 2014 v tisících. V případě daně z příjmů došlo k rostoucí tendenci již od roku 2011, v daném roce její výše byla 5 630 952 až do konce sledovaného období tj. rok 2014, kdy se výše daně z příjmů vyšplhala na 6 960 216 tisíc EUR. Ve srovnání roku 2011 a 2014, tj. období před zavedením a po zavedení elektronické evidence tržeb došlo k nárůstu o 1 329 264 tisíc EUR.

Jak lze vysledovat z tabulky, daně z příjmů se vyvíjely obdobně jako daně z DPH. Z výše uvedeného vyplývá, že zavedení elektronické evidence tržeb na Slovensku má pozitivní dopad na výběr daní, a to jak na daně z DPH, tak i daně z příjmu. Nicméně musí být ještě zmíněno, že k vyššímu výběru daní z DPH na Slovensku napomohl také ekonomický růst dané země.

Tab. č. 4.11 Velikost stínové ekonomiky na Slovensku od roku 2005 – 2015 (v %)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stín. ek.	17.6	17.3	16.8	16.0	16.8	16.4	16.0	15.5	15.0	14.6	14.1

Zdroj: Friedrich Schneider, Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015, vlastní zpracování.

Ve výše uvedené Tab. č. 4.11 je v procentech zobrazen vývoj stínové ekonomiky na Slovensku od roku 2005 do roku 2015. Ve sledovaném období byla stínová ekonomika na Slovensku nejvyšší v roce 2005, kdy její výše dosahovala 17,6 procent. Od roku 2005 nabrala

klesající tendenci až do roku 2015 s výjimkou roku 2009, kdy se mírně zvýšila z 16 procent na 16,8 procent. Z toho vyplývá, že od roku 2012, kdy byla zavedena evidence tržeb, stínová ekonomika měla stále klesající tendenci, přesto v období po zavedení elektronické evidence tržeb zde není vidět žádný razantní pokles a zároveň jak je výše napsáno, stínová ekonomika na Slovensku měla klesající tendenci již od roku 2005, z čehož vyplývá, že tento pokles nebyl způsoben právě elektronickou evidencí tržeb a nemá žádný zásadní vliv na výši stínové ekonomiky.

Tab. č. 4.12 Počet OSVČ na Slovensku v období 2012 – 2015 (v tis.)

Rok	2012 IV	2013 I	2013 II	2013 III	2013 IV	2014 I
Počet OSVČ	347.5	358.6	356.5	352.4	364.3	359.2

2014 II	2014 III	2014 IV	2015 I	2015 II	2015 III
355.7	361.4	355.0	353.9	358.2	355.8

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování.

Tab. č. 4.12 počet OSVČ na Slovensku znázorňuje počet OSVČ, podnikajících na Slovensku za jednotlivá čtvrtletí v období 2012 až 2015. Tato tabulka obsahuje počet OSVČ vyjádřených v tisících. Ve sledovaném období je počet podnikajících osob jako OSVČ kolísavý. Od posledního čtvrtletí roku 2012 až do třetího čtvrtletí roku 2015 se počet OSVČ stále pohybuje okolo 350 tisíc podnikatelů. V období před zavedením elektronické evidence tržeb, čili IV. 2012, lze vysledovat, že počet OSVČ byl 347,5 tisíc podnikatelů. V případě IV. 2013, v období po zavedení elektronické evidence tržeb, počet OSVČ meziročně vzrostl přibližně o 16,8 tisíc podnikatelů. V období IV. 2014, počet OSVČ oproti IV. 2012 vzrostl, a to o 7,5 tisíc podnikatelů, ale ve srovnání s IV. 2013, došlo k poklesu.

V celkovém srovnání před zavedením (IV. 2012) a tři roky po zavedení elektronické evidence tržeb (IV. 2015) došlo k nárůstu počtu OSVČ na 355,8 tisíc podnikatelů, znamená to nárůst o 8,3 tisíc podnikatelů. Z výše uvedeného vyplývá, že zavedení elektronické evidence tržeb na Slovensku nemělo žádný podstatný negativní vliv na malé živnostníky (OSVČ).

Dalším důvodem tohoto pozitivního vývoje počtu OSVČ může být i zavedení dvojích pokladen u některých živnostníků. Podle Týden.cz došlo k podvodům s registračními pokladnami, na Slovensku přišli o miliardy EUR. Případy manipulace s elektronickými pokladnami odhalila Slovenská finanční správa. Policie zatím zabavila přibližně 25 pokladen a dále bylo zjištěno, že se na trhu vyskytuje přibližně 11 300 dalších elektronických pokladen s pozměněným softwarem. Tato záměna pokladen by ušetřila podnikatelům nemalé finanční prostředky, pomocí této pokladny totiž neodvádějí daně, ušetří a mohou tak pokračovat dále v podnikání.

Tab. č. 4.13 Celková nezaměstnanost na Slovensku od roku 2005 do roku 2015 (v %)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nez.	16,2	13.3	11.0	9.6	12.1	14.4	13.5	13.9	14.2	13.3	10,6

Zdroj: The World Bank, vlastní zpracování.

Ve výše uvedené Tab. č. 4.13 celková nezaměstnanost na Slovensku je v procentech zobrazena výše nezaměstnanosti v období od roku 2005 do roku 2015. Vývoj nezaměstnanosti od roku 2005, kdy byla ve výši 16,2 procent, klesala až do roku 2008 na 9,6 procent, to znamená pokles o 6,6 procent. Od roku 2008 do roku 2010 vzrostla nezaměstnanost o 4,8 procenta, poté nezaměstnanost opět začala mírně klesat až do roku 2013, kdy nabrala rostoucí tendenci, ale následně od roku 2014 až do roku 2015 opět klesala.

V období před zavedením elektronické evidence tržeb, což znamená období před rokem 2012 a pro srovnání především rok 2012, kdy byla nezaměstnanost ve výši 13,9 procent a po zavedení elektronické evidence tržeb po roce 2012, respektive k roku 2015, byla výše nezaměstnanosti 10,6 procent. Z porovnání těchto dvou období vyplývá, že po zavedení elektronické evidence tržeb došlo k poklesu celkové nezaměstnanosti. Z tohoto důvodu lze říci, že elektronická evidence tržeb na Slovensku neměla negativní dopad na výši nezaměstnanosti. Pokles v oblasti nezaměstnanosti na Slovensku byl způsoben dvěma hlavními situacemi, za prvé šlo o zrychlování tempa ekonomického růstu na Slovensku a za druhé díky novým státem provozovaným dotačním programům.

4.3 Maďarsko

Maďarsko si pro elektronickou evidenci tržeb zvolilo kombinovaný model. Model je založen na evidenci tržeb pomocí mobilní sítě, kdy byly speciálně vytvořeny SIM karty a pokladny, které obsahují tzv. fiskální kontrolní jednotku, prostřednictvím které se pokladna spojí se serverem.

V daném modelu jsou data ukládána duplicitně, což znamená, že se data ukládají jak na serveru, tak i ve fiskální jednotce. Pomocí tzv. GSM modulu jsou zaslána data co 30 minut na server finanční správy a dále lze také pomocí GSM modulu sledovat umístění pokladny. Kromě sledování umístění pokladny dále fiskální paměť sleduje stavy pokladen, výpadky proudu, zda nedošlo ke změně dat, a tím k narušení integrity jednotky a také komunikaci se serverem finanční správy.

Kombinovaný model je velice náročný na technické řešení, proto z tohoto důvodu bylo datum účinnosti zákona odsouváno a nejpozdějším termínem na zavedení evidence tržeb bylo 31. 12. 2013.

Z výše uvedeného vyplývají nevýhody kombinovaného systému, které se nejvíce odrážejí na povinných subjektech a jsou jimi vysoké náklady – cena nejjednodušší pokladny se pohybuje přibližně okolo 12 tis. Kč, dále je nutno přičíst náklady na pravidelný servis, který provádějí jen zvláštní certifikované subjekty. Pokladny mají velký vliv především na plynulost prodeje, proto se mezi nevýhody řadí i složitost pokladen, a to z hlediska například provádění přepočtu DPH, apod. Tento systém je také nevýhodný v případě povinných subjektů, které vykonávají svou činnost mimo stálou provozovnu a mimo prostředí certifikovaných servisů a výrobců, toto může vést ke korupčnímu jednání. Na druhou stranu je tento systém nevýhodný i pro finanční správu, kdy ji vznikají náklady na velké úložiště dat, certifikaci a evidenci jednotlivých pokladen.

Výhodou systému je jeho maximální zabezpečení před zneužitím, ale řešení systému je nákladově i administrativně náročné pro obě strany, jak finanční správu, tak povinného subjektu (Ministerstvo financí).

Tab. č. 4.14 Výše daňových příjmů v Maďarsku od roku 2011 až 2015 (v mil. HUF)

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy z DPH	2 219 451	2 747 408	2 809 575	3 035 580	3 285 700

Zdroj: Maďarský statistický úřad, vlastní zpracování.

Tab. č. 4.15. Vývoj HDP (v tržních cenách US \$) a růst HDP (roční v %) v Maďarsku

Rok	2011	2012	2013	2014
HDP	139 930 994 007	127 176 184 359	134 401 774 738	138 346 669 915
Růst HDP	1,8	-1,7	1,9	3,7

Zdroj: The World Bank, vlastní zpracování.

V Tab. č. 4.14 jsou uvedeny příjmy z DPH v Maďarsku od roku 2011 až do roku 2015, v miliónech HUF. Daň z příjmů v případě Maďarska nebude dále uvedena, není k dispozici. Jak lze výše v tabulce vidět, příjmy z DPH v roce 2011 byly ve výši 2 219 451 mil. HUF, poté příjmy z DPH nabraly rostoucí tendenci, a to až do roku 2015, kdy se výše daní z DPH pohybovala ve výši 3 285 700 mil. HUF, což znamená nárůst oproti roku 2011 o 1 066 249 mil. HUF a zároveň je to nejvíce za celé sledované období.

V porovnání období před zavedením elektronické evidence tržeb, tj. rok 2013, respektive rok 2012 byla výše příjmů z DPH 2 747 408 mil. HUF a po zavedení elektronické evidence tržeb, například poslední rok za sledované období - rok 2015, byla výše příjmů 3 285 700 mil. HUF. Ve srovnání roku 2015 k roku 2012, došlo k nárůstu příjmů na dani z DPH o 538 292 mil. HUF.

Z výše uvedeného vyplývá, že daň z přidané hodnoty rostla již od začátku sledovaného období, což bude především přisuzováno ekonomickému vývoji v Maďarsku. Dále je třeba brát v úvahu i to, že přes několikaleté úsilí se nepodařilo systém plně zavést z důvodu složitosti a náročnosti realizace tohoto systému. V tomto případě lze říci, že zavedení elektronické evidence nemělo zásadní vliv na daňové příjmy z DPH, a to z důvodu jak neúplného zavedení, tak i v rámci ostatních vlivů.

Tab. č. 4.16 Velikost stínové ekonomiky v Maďarsku od roku 2005 – 2015 (v %)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stín. ek.	24.5	24.4	23.7	23.0	23.5	23.3	22.8	22.5	22.1	21.6	21.9

Zdroj: Friedrich Schneider, Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015, vlastní zpracování.

Ve výše uvedené Tab. č. 4.16 je znázorněn vývoj stínové ekonomiky v Maďarsku od roku 2005 do roku 2015. V Maďarsku byla stínová ekonomika za sledované období nejvyšší v roce 2005, kdy její výše dosáhla 24,5 procent. Od roku 2005 měla klesající tendenci až do roku 2014 s výjimkou roku 2009 a 2015. V roce 2009 se mírně zvýšila oproti předcházejícímu roku z 23 procent na 23,5 procent. Následně od roku 2010 začala klesat až do roku 2015, kdy oproti roku 2014 mírně vzrostla z 21,6 procent na 21,9 procent.

Z toho vyplývá, že od roku 2013, kdy byla zavedena evidence tržeb, stínová ekonomika měla převážně klesající tendenci, přesto v období po zavedení elektronické evidence tržeb zde není vidět žádný razantní pokles, právě naopak v období 2014 - 2015 došlo k mírnému růstu z 21,6 procent na 21,9 procent. Z výše uvedeného vyplývá, že elektronická evidence tržeb nemá zásadní vliv na snižování, ani celkově na stínovou ekonomiku, jak je v předpokladech evidence zmíněno.

Tab. č. 4.17 Počet OSVČ v Maďarsku v období 2012 – 2015 (v tis.)

Rok	2012 IV	2013 I	2013 II	2013 III	2013 IV	2014 I
Počet OSVČ	420.6	414.3	404.1	405.7	411.5	415.3

2014 II	2014 III	2014 IV	2015 I	2015 II	2015 III
425.4	430.3	410.2	410.2	425.4	434.8

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování.

V Tab. č. 4.17 počet OSVČ v Maďarsku je znázorněn počet OSVČ podnikajících v Maďarsku za jednotlivá čtvrtletí, a to za období 2012 až 2015. Počet OSVČ je vyjádřen v tisících. Od IV. 2012 do III. 2013 počet OSVČ klesl ze 420,6 tisíc podnikatelů na 405,7 tisíc podnikatelů, poté od IV. 2013 začal růst ze 411,5 tisíc podnikatelů, až do roku III. 2014, kdy vzrostl až do výše 430,3 tisíc podnikatelů, což znamená růst o 10,8 tisíc podnikatelů. Po tomto nárůstu došlo opět k poklesu, a to již od IV. 2014, kdy byl celkový počet OSVČ ve výši 410,2 tisíc podnikatelů. Tento pokles trval pouze do I. 2015, poté došlo opět k nárůstu až do III. 2015 na výši 434,8 tisíc podnikatelů.

V případě srovnání období před zavedením elektronické evidence tržeb, čili před rokem a po roce 2013, lze zjistit, že počet OSVČ byl před zavedením elektronické evidence tržeb k IV. 2012 - 420,6 tisíc podnikatelů a v období IV. 2014 po zavedení elektronické evidence tržeb byl počet OSVČ ve výši 434,8 tisíc podnikatelů, což znamená nárůst o 14,2 tisíc podnikatelů. Z výše uvedeného vyplývá, že zavedení elektronické evidence tržeb v Maďarsku nemělo žádný negativní dopad na malé živnostníky (OSVČ), a to z toho důvodu, že došlo naopak k nárůstu podnikajících osob jako OSVČ.

Tab. č. 4.18 Celková nezaměstnanost v Maďarsku od roku 2005 až do roku 2014

(v %)

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nez.	7.2	7.5	7.4	7.8	10.0	11.2	10.9	10.9	10.2	7.8

Zdroj: The World Bank, vlastní zpracování.

V Tab. č. 4.18 celková nezaměstnanost v Maďarsku je v procentech zobrazena výše nezaměstnanosti v období od roku 2005 do roku 2014. Od roku 2005 měla nezaměstnanost v Maďarsku kolísavou tendenci až do roku 2008, kdy nezaměstnanost nabrala rostoucí tendenci do roku 2010. V roce 2010 byla nejvyšší nezaměstnanost za sledované období, činila 11,2 procent. Po roce 2010 až do roku 2014 došlo k poklesu nezaměstnanosti, a to z 11,2 procent na 7,8 procent, což znamená pokles nezaměstnanosti o 3,4 procenta.

Pro srovnání období před a po zavedení elektronické evidence tržeb bude brán rok 2013 a rok 2014. V období před zavedením elektronické evidence tržeb, čili rok 2013, byla nezaměstnanost ve výši 10,2 procent. Po zavedení elektronické evidence tržeb, čili rok 2014, činila výše nezaměstnanosti 7,8 procent. Z porovnání těchto dvou období vyplývá, že po

zavedení elektronické evidence tržeb došlo k poklesu celkové nezaměstnanosti o 2,4 procenta a z toho vyplývá, že elektronická evidence tržeb v Maďarsku neměla žádný negativní dopad na výši nezaměstnanosti.

Shrnutí jednotlivých analýz

V Chorvatsku byla elektronická evidence tržeb zavedena v roce 2013. Chorvatsko přistoupilo k evidenci tržeb v důsledku dlouhodobých problémů s evidencí a následným zdaněním tržeb podnikatelů. V rámci zavedení evidence tržeb chtěli docílit narovnaného podnikatelského prostředí. V analýze Chorvatska je popisován a srovnáván vývoj daňových příjmů z DPH, daně z příjmů, výše stínové ekonomiky, nezaměstnanosti a počet OSVČ, a to před zavedením a po zavedení evidence tržeb.

V případě prvního srovnání daňových příjmů z DPH za období 2011-2014 lze vidět, že evidence tržeb měla minimální vliv na výši příjmů z DPH, kdy se DPH každoročně od začátku sledovaného období pohybovala v celkové výši okolo 37-40 miliard kun. Tento vývoj mohl být způsoben z důvodů snížení daňové sazby DPH nebo vývojem ekonomiky v dané zemi. U daní z příjmů je vývoj v období 2011-2014 velice podobný příjmům z DPH, ale v tomto případě došlo k poklesu, který mohl být způsoben nepříznivým vývojem Chorvatské ekonomiky. Stínová ekonomika v Chorvatsku za období 2005-2015 celkově poklesla o 3,8%. Od začátku sledovaného období (již před zavedením evidence tržeb) měl tento vývoj klesající tendenci, až na výjimku viz. tab. č. 4. 6. Z toho vychází, že zavedení evidence tržeb nemělo zásadní vliv na výši stínové ekonomiky.

Nakonec jsou uvedeny dva indexy, které byly zahrnuty do této analýzy z důvodu domněnky, že zavedení evidence tržeb bude mít negativní vliv na tyto indexy. Prvním indexem je počet OSVČ a jeho vývoj od roku 2012 do roku 2015. Za sledované období byl počet OSVČ kolísavý, ale vezmeme-li období pouze po zavedení evidence tržeb, bude celkový pokles ve výši 34,4 tisíc podnikatelů. Z této skutečnosti lze usoudit, že v důsledku zavedení evidence tržeb skončilo s podnikáním necelých 35 tisíc malých podnikatelů a mělo tak negativní dopad na počet OSVČ. Posledním zkoumaným indexem je nezaměstnanost v období od roku 2005 do roku 2014. Nezaměstnanost za sledované období měla kolísavou tendenci, v období po zavedení evidence tržeb dosahovala nejvyšší hodnoty tj. 17,3%. I přes tuto skutečnost vyplývá, že ani tento vývoj nelze zcela přisuzovat zavedení evidence tržeb, a to z důvodu vývoje tohoto indexu již před zavedením evidence tržeb, kdy v tomto případě

zapůsobil vývoj dané ekonomiky. Přesto je dokázáno, že určitý vliv na zaměstnanost má, a to v rámci ukončení podnikání OSVČ, kdy se stávají mnozí nezaměstnanými.

Na Slovensku byla elektronická evidence tržeb zavedena již v roce 2012. Chorvatsko přistoupilo k evidenci tržeb v důsledku problému s evidencí a následným zdaněním tržeb podnikatelů. V rámci zavedení evidence tržeb chtěli docílit především efektivnějšího a vyššího výběrů daní. V analýze Slovenska je popisován a srovnáván vývoj stejných indexů, jako v případě Chorvatska - daňových příjmů z DPH, daně z příjmů, výše stínové ekonomiky, nezaměstnanosti a počet OSVČ, a to před zavedením a po zavedení evidence tržeb.

V případě prvního srovnání daňových příjmů z DPH za období 2011-2014 lze vidět, že ve srovnání roků 2011 a 2014 (tj. období před a po zavedení evidence tržeb), došlo k nárůstu příjmů z DPH o 310 217 tisíc EUR. Dalším indexem jsou daňové příjmy z daně z příjmů za období 2011-2014. Jak lze vysledovat z tabulky, daně z příjmů a daně z DPH se vyvíjely na Slovensku obdobně. Opět ve srovnání roku 2011 a roku 2014 ((tj. období před a po zavedení evidence tržeb), lze sledovat nárůst příjmů z daně z příjmů o 1 329 264 tisíc EUR. Z toho vyplývá, že zavedení evidence tržeb má pozitivní dopady na výběr daní na Slovensku, přesto je třeba zmínit, že k tomuto vývoji přispěl i ekonomický růst dané země. Stínová ekonomika na Slovensku za období 2005-2015 celkově poklesla o 3,5%. Od začátku sledovaného období (již před zavedením evidence tržeb) měl tento vývoj klesající tendenci, až na výjimku v roce 2009, kdy vzrostla. Z toho vyplývá, že i po roce 2012 (kdy byla zavedena evidence tržeb) stínová ekonomika neměla žádný výraznější pokles, klesala přibližně stejnou tendencí jako v období před zavedením evidence tržeb.

Počet OSVČ a jeho vývoj od roku 2012 do roku 2015. Za sledované období byl počet OSVČ kolísavý, ale v celkovém srovnání před zavedením a po zavedení evidence tržeb došlo k nárůstu počtu OSVČ o 8,3 tisíc podnikatelů. Z toho vyplývá, že zavedení evidence tržeb nemělo žádný zásadní negativní vliv na počet OSVČ na Slovensku.

Posledním zkoumaným indexem je nezaměstnanost v období od roku 2005 do roku 2015. Nezaměstnanost za sledované období měla převážně kolísavou tendenci, nejvyšší hodnoty tj. 16,2% dosahovala na začátku sledovaného období, od této doby docházelo převážně ke klesající tendenci. Ve srovnání období před zavedením a po zavedení evidence tržeb došlo k poklesu celkové nezaměstnanosti. Z toho vyplývá, že zavedení evidence tržeb nemělo žádný zásadní negativní dopad na výši nezaměstnanosti. Tento pokles lze vysvětlit

příznivým vývojem ekonomiky na Slovensku (zrychlování tempa ekonomického růstu) a také státem prováděným nových dotačních programů v této oblasti.

V Maďarsku byla elektronická evidence tržeb zavedena na konci roku 2013. Maďarsko přistoupilo k evidenci tržeb z důvodu narovnání podnikatelských prostředí a snížení stínové ekonomiky. V analýze Maďarska je stejně jako u předchozích dvou států popisován a srovnáván vývoj daňových příjmů z DPH, daně z příjmů, výše stínové ekonomiky, nezaměstnanosti a počet OSVČ, a to před zavedením a po zavedení evidence tržeb.

Prvním indexem jsou daňové příjmy z DPH, které jsou srovnávány v období 2011-2015. Lze vidět, že došlo k růstu příjmů z DPH po celé sledované období. Ve srovnání roku 2012 a 2015, byl nárůst těchto příjmů o 538 292 mil. Z toho vyplývá, že nárůst příjmů z DPH nebyl zásadním způsobem ovlivněn zavedením evidence tržeb, ale lze ho především přisuzovat ekonomickému vývoji v Maďarsku.

Stínová ekonomika v Maďarsku za období 2005-2015 celkově poklesla o 2,6%. Od začátku sledovaného období (již před zavedením evidence tržeb) měl tento vývoj klesající tendenci, až na výjimku v roce 2009, kdy se mírně zvýšila, ale poté opět začala klesat až do konce sledovaného období. Z toho vyplývá, že zavedení evidence tržeb nemělo zásadní vliv na výši stínové ekonomiky, a to z důvodu klesající tendence již od počátku sledovaného období, kdy nebyla zavedena ještě evidence tržeb.

Nakonec stejně jako u dvou předchozích zkoumaných států jsou uvedeny dva indexy, které byly zahrnuty do této analýzy z důvodu domněnky, že zavedení evidence tržeb bude mít negativní vliv na tyto indexy. Prvním indexem je počet OSVČ a jeho vývoj od roku 2012 do roku 2015. Za sledované období byl počet OSVČ kolísavý. Ve srovnání období před a po zavedení elektronické evidence tržeb, tj. před a po roce 2013, lze zjistit, že došlo k nárůstu počtu OSVČ o 14,2 tisíc podnikatelů. Ze srovnání těchto dvou období vyplývá, že zavedení elektronické evidence tržeb nemělo žádný vliv na počet OSVČ v Maďarsku, dokonce došlo k nárůstu tohoto indexu.

Posledním zkoumaným indexem je nezaměstnanost v období od roku 2005 do roku 2014. Nezaměstnanost za sledované období měla převážně kolísavou tendenci. V roce 2010, tj. před zavedením evidence, dosahovala nezaměstnanost nejvyšší hodnoty tj. 11,2%. Z porovnání dvou období (před a po zavedení evidence tržeb), lze zjistit, že po zavedení

elektronické evidence tržeb došlo dokonce k poklesu nezaměstnanosti v Maďarsku. Z toho vyplývá, že zavedení evidence tržeb v Maďarsku nemělo negativní dopad na nezaměstnanost. V případě Maďarska musíme brát v úvahu i to, že přes několikaleté úsilí se jim stále nepodařilo systém plně zavést v důsledku náročnosti a složitosti realizace tohoto kombinovaného systému.

Tab. č. 4.19 Růst/pokles jednotlivých indexů v jednotlivých sledovaných zemích.

	Příjmy z DPH	Daň z příjmů	Stínová ekonomika	Počet OSVČ	Nezaměstnanost
Chorvatsko	↓	↓	↓	↓	↑
Slovensko	↑	↑	↓	↑	↓
Maďarsko	↑	✕	↓	↑	↓

Zdroj: vlastní zpracování.

5 Závěr

Hlavním tématem práce se stala elektronická evidence tržeb a její zavedení ve vybraných ekonomikách, a to z důvodu velikosti daňových úniků a celkově stínové ekonomiky.

Cílem této práce bylo ověřit platnost hypotézy na základě analýz jednotlivých vybraných ekonomik, že zavedení EET do České ekonomiky by se zásadním způsobem neprojevalo na zvýšení příjmů do státního rozpočtu prostřednictvím výběru daní, a také by nemělo velký vliv na pokles míry stínové ekonomiky. Naopak by došlo k negativním dopadům především na živnostníky a v návaznosti na tento vývoj i ke zvýšení míry nezaměstnanosti v České republice.

V bakalářské práci byly použity celkem tři metody. Deduktivní metoda v rámci vytvoření hypotézy a následného vyvozování důsledků ze zjištěných skutečností. Srovnávací metoda byla využita v případě srovnávání pozorovaných jevů. A nakonec analýza, která souvisela s celou analytickou částí nejvíce. Pomocí analýzy byl analyzován vývoj jednotlivých indikátorů (u kterých je předpoklad největšího vlivu při zavedení elektronické evidence tržeb) v rámci zkoumaných zemí. Bakalářská práce je rozdělena do tří částí. V první části bakalářské práce jsou popsány nejdůležitější informace o fiskální politice, stínové ekonomice, daňových únicích a práci na černo.

Ve druhé části je popsána elektronická evidence tržeb a ve třetí části se nachází samotná analýza bakalářské práce, kdy jsou nejdříve provedeny analýzy jednotlivých indexů pro jednotlivé státy. Vybrány byly celkem tři státy – Chorvatsko, Slovensko a Maďarsko. Sledováno bylo celkem pět indexů – DPH, daň z příjmů, stínová ekonomika, počet OSVČ a celková nezaměstnanost.

Na základě výsledků jednotlivých analýz se na závěr pokusím odhadnout dopady, které mohou nastat po zavedení elektronické evidence tržeb v České republice.

Pro začátek budou nastíněny důvody a vývoj situace zavádění elektronické evidence tržeb v České republice. Následně bude shrnuta výše uvedená analýza a na základě této analýzy budou odhadnuty dopady na dané indexy v České republice po zavedení elektronické evidence tržeb.

Krácení daňové povinnosti se stalo v České republice pro některé oblasti podnikání naprosto běžnou záležitostí a Finanční správa nemá dostatek potřebných informací na to, aby mohla efektivně provádět daňové kontroly a zabránit tak daňovým únikům. Z tohoto důvodu se Ministerstvo financí rozhodlo zavést elektronickou evidenci tržeb, poskytnout tak Finanční správě efektivnější kontrolu, lepší výběr daní a zároveň zajistit rovné podmínky pro všechny podnikatele.

V České republice bude zaveden on-line model, který již funguje v Chorvatsku. Tento model by měl být nejefektivnější, nejméně nákladný a nejméně zneužitelný.

Dne 13. dubna 2016 vyhlášením ve Sbírce zákonů nabyl platnosti zákon o evidenci tržeb. Účinnosti tento zákon nabývá prvním dnem osmého kalendářního měsíce po dni jeho vyhlášení. Pro plynulost zavádění tohoto systému zvolilo Ministerstvo financí postup formou fázování, který by měl zajistit pomalejší zatěžování systému, a také zároveň poskytnout podnikatelům prostor k přípravě na evidenční systém. Evidenční povinnost tak vznikne v první vlně podnikatelů již 1. prosince 2016 a ve druhé vlně od 1. března 2017, třetí vlna bude povinná od 1. března 2018 a nakonec od 1. června 2018 zahájí evidování tržeb i poslední čtvrtá vlna podnikatelů. Uvádění jednotlivých zařazení podnikatelů do „vln“ je uvedeno v příloze.

Zároveň s přijatým zákonem o evidenci tržeb nabyl platnosti i další zákon, který byl v souvislosti se schválením zákona o evidenci tržeb také přijat. Tento zákon obsahuje snížení DPH v oblasti stravovacích služeb, a to již od 1. prosince 2016 z 21% na 15% (s výjimkou tabákových výrobků, alkoholu a doplňkového sortimentu). Tímto krokem by Ministerstvo financí chtělo kompenzovat podnikatelům případné vzniklé náklady a zároveň zabránit zdražování služeb.

Na základě výše zjištěných informací bude v následující části odhadnut vývoj daných indexů (příjmy z DPH, daně z příjmů, stínová ekonomika, počet OSVČ a nezaměstnanost) v České republice po zavedení elektronické evidence tržeb.

Prvním zkoumaným ukazatelem je výše příjmů z DPH. Na základě výše uvedených výsledků analýzy bylo zjištěno, že daňové příjmy z DPH vzrostly na Slovensku a Maďarsku a naopak poklesly v Chorvatsku, přesto je nutné brát v úvahu i další okolnosti tohoto vývoje.

V Chorvatsku došlo k poklesu příjmů z DPH, ale zároveň to mohlo být způsobeno jak snížením daňové sazby, tak nepříznivým vývojem v ekonomice, nelze tedy v tomto případě

jednoznačně určit, zda došlo po zavedení evidence tržeb k pozitivnímu či negativnímu vývoji. Naopak na Slovensku a v Maďarsku došlo k nárůstu těchto příjmů, což mohlo být způsobeno příznivým vývojem ekonomiky, ale přesto lze v tomto případě říci, že zavedení evidence tržeb na Slovensku mělo pozitivní dopady na výběr daní z příjmů. Vzhledem k těmto skutečnostem lze říci, že dopady po zavedení evidence tržeb na výše příjmů z DPH v České republice by mohly být pozitivní alespoň minimálně, a to z důvodu, že Ministerstvo financí chce stejně jako v případě Chorvatska snížit daňovou sazbu z 21% na 15%, což by mělo za následek nižší výběr daní než v případě, kdy by daňovou sazbu zanechala.

V případě výběru daní z příjmů byl zjištěn v Chorvatsku pokles a naopak na Slovensku došlo k nárůstu těchto příjmů. Pokles příjmů z daně z příjmu v Chorvatsku může být způsoben nepříznivým vývojem ekonomiky (recesí) v Chorvatsku. V tomto období lidé obecně méně utrácí, a to má nepříznivé důsledky pro podnikatele, kteří dosahují nižších zisků a následně se také i na daních vybere méně. V tomto případě nemůžeme jednoznačně určit, zda zavedení evidence tržeb mělo pozitivní či negativní dopady. Naopak na Slovensku došlo k růstu. Jak bylo zmíněno již výše, k tomuto nárůstu mohlo dojít v rámci příznivého vývoje ekonomiky, přesto i v tomto případě lze říci, že zavedení evidence tržeb na Slovensku mělo pozitivní dopady na výběr daní z příjmů. Na základě těchto výsledků lze říci, že zavedení evidence tržeb v České republice by mohlo mít pozitivní dopady na výběr daní z příjmů, a to z důvodu příznivého vývoje ekonomiky, lidé budou více utrácet a podnikatelé povinni vést evidenci tržeb budou muset tyto příjmy evidovat a zdaňovat. V důsledku tohoto vývoje by mohlo dojít k vyšším příjmům z daně z příjmů.

Stínová ekonomika se vyvíjela ve všech sledovaných státech stejně – docházelo k poklesu tohoto ukazatele, přesto ani v jednom z těchto států nelze přiznat tento pozitivní vývoj zavedení evidence tržeb, a to z důvodu toho, že již od začátku sledovaného období v jednotlivých státech až na výjimku docházelo k poklesu tohoto indexu. Z toho vyplývá, že ani v České republice po zavedení evidence tržeb nedojde k zásadnímu pozitivnímu vlivu v oblasti stínové ekonomiky.

Mezi další zkoumané indexy byl zařazen i počet OSVČ, a to z důvodu domněnky, že zavedení evidence tržeb bude mít negativní vliv na malé podnikatele (OSVČ) v důsledku zvýšení nákladů. V jednotlivých analýzách bylo zjištěno, že v Chorvatsku po zavedení evidence tržeb došlo k poklesu počtu OSVČ a naopak v případě Slovenska a Maďarska zavedení evidence tržeb přineslo nárůst v počtu OSVČ. Jak již bylo v této analýze mnohokrát

zmíněno, tento odlišný vývoj mohl být způsoben ekonomickým vývojem v dané zemi. I v tomto případě se dá říci, že zavedení evidence tržeb nebude mít negativní dopady na počet OSVČ v České republice.

Posledním zkoumaným indexem je nezaměstnanost. O vývoji nezaměstnanosti po zavedení evidence tržeb v jednotlivých zkoumaných státech lze opět říci, že v případě Slovenska a Maďarska došlo k poklesu a v Chorvatsku k nárůstu nezaměstnanosti. V rámci pozitivního vývoje lze z výše uvedeného vyvodit závěr, že ani v tomto případě zavedení evidence tržeb nemělo negativní vliv na vývoj nezaměstnanosti. Z toho vyplývá, že i po zavedení evidence tržeb v České republice nedojde k negativnímu dopadu na zaměstnanost.

Závěrem této analýzy je nutné shrnout jednotlivé výsledky možných dopadů na vývoj zkoumaných indexů po zavedení elektronické evidence tržeb v České republice. Na základě výše uvedeného lze říci, že zavedení elektronické evidence tržeb v České republice by mohlo mít pozitivní nebo alespoň minimální pozitivní dopady na výběr daní. Přesto s ohledem na plánované snižování sazby DPH se příjmy nezvýší, právě naopak lze předpokládat, že příjmy poklesnou, jako v případě Chorvatska. V oblasti stínové ekonomiky se dá říci na základě výše uvedené analýzy jednotlivých států, že evidence tržeb nebude mít zásadní vliv na snižování tohoto indexu ani v České republice. Posledními zkoumanými indexy jsou počet OSVČ a nezaměstnanost, ani v těchto případech nebylo prokázáno, že by zavedení evidence tržeb mělo mít negativní dopady na vývoj těchto dvou indexů.

Zdroje

Bibliografické zdroje

DVOŘÁK, Pavel. *Vybrané problémy fiskální politiky*. Praha: Vysoká škola ekonomická [Praha], 1997, 174 s. ISBN 80-7079-620-0.

FASSMANN, Martin. *Stínová ekonomika a práce na černo*. Praha: Sondy, 2007. 358 s. ISBN 978-80-86846-21-7.

FIALOVÁ, Helena a Jan FIALA. *Ekonomický výkladový slovník: kompletní přehledná příručka pro studium a manažerskou praxi*. 9. aktualiz. vyd. Praha: A plus, 2011. 194 s. ISBN 9788090380455.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, 2010. 332 s. ISBN 978-80-247-3258-9.

KAUFMANN D. a A. KALIBERDA. *Integrating the Unofficial Economy into the Dynamics of Post-Socialist Economies: A Framework of Analysis and Evidence*. Policy Research Working Paper Nr. 1691, World Bank, August 1996.

KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. 3. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, 2012, 293 s. ISBN 80-86572-76-5

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 3. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2005. 527 s. ISBN 80-7357-049-1.

SLANÝ, A. a M. ŽÁK. *Hospodářská politika*. Praha: C. H. Beck, 1999. 271 s. ISBN 80-7179-237-3.

ŠIROKÝ, J. a kol. *Daňové teorie – s praktickou aplikací*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 330 s. ISBN 978-80-7400-005-8.

Internetové zdroje

ČTK. *Podvody s registračními pokladnami, Slováci přišli o miliardy*. Týden.cz. [online]. [26. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/podnikani-a-prace/vzkaz-babisovi-slovenske-firmy-prestily-registracni-pokladny_375698.html

DATA. *Unemployment, total (% of total labor force)*. THE WORLD BANK. [online]. [18. 4. 2016]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS>

ELEKTRONICKÁ EVIDENCE TRŽEB. *ASOCIACE MALÝCH A STŘEDNÍCH PODNIKŮ A ŽIVNOSTNÍKŮ ČR*. [online]. [20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.eltrzby.cz/>

ETRŽBY. *Oficiální stránky Ministerstva financí a Finanční správy České republiky k evidenci tržeb*. [online]. [18. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.e-trzby.cz/cs/index>

EUROSTAT. *Vývoj počtu OSVČ*. [online]. [18. 4. 2016]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

FARRELL, Diana. *The Hidden Dangers of the Informal Economy*. McKinsey quarterly 2004. [online]. [20. 4. 2016]. Dostupné z: https://www.mckinseyquarterly.com/The_hidden_dangers_of_the_informal_economy_1448

FINANČNÍ SPRÁVA. *E-tržby*. Finanční správa. [online]. [18. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/financni-sprava/eet>

FRIEDRICH SCHNEIDER, *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015*. [online]. [20. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>

AVALARA VATLIVE. *Further changes to Croatia VAT rules and rates*. [online]. [4. 12. 2013]. Dostupné z: <http://www.vatlive.com/european-news/changes-croatia-vat-rules-rates/>

GENERAL ECONOMIC INDICATORS. *HUNGARIAN CENTRAL STATISTICAL OFFICE*. [online]. [18. 4. 2016]. Dostupné z: https://www.ksh.hu/stadat_annual_3_7

MINISTERSTVO FINANCÍ. *Analýza evidence tržeb elektronickými prostředky*. Ministerstvo financí České republiky. [online]. [18. 4. 2016]. Dostupné z: <http://hlidacipes.org/wp->

[content/uploads/2015/02/Anal%C3%BDza-evidence-tr%C5%BEeb-elektronick%C3%BDmi-prost%C5%99edky.pdf](#)

MINISTERSTVO FINANČÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Súhrnná výročná správa* Slovenskej republiky. *MFSR.SK* [online]. 15.12.2015 [18. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=8800>

NOVUM. *Jak to bylo v Chorvatsku s elektronickou evidencí tržeb*. [online]. [18. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.novum.cz/cs/aktualita/jak-bylo-v-chorvatsku-s-elektronickou-evidenci-trzeb>

Seznam zkratek

EET – elektronická evidence tržeb

OSVČ – osoby samostatně výdělečně činné

DPH – daň z přidané hodnoty

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

např. – například

tzv. – takzvané

Kč – korun českých

mj. – mimo jiné

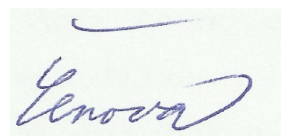
tj. – to jest

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona; -
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 6. května 2016

.....
Michaela Šenová

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Grafy.

Příloha č. 2 - Fáze zavádění elektronické evidence tržeb v České republice.